

ГЕРБЕРТ УЭЛЛС

ILMASOTA:
TULEVAISUUDEN
KUVAUS

Герберт Уэллс

Ilmasota: Tulevaisuuden kuvaus

«Public Domain»

Уэллс Г. Д.

Ilmasota: Tulevaisuuden kuvaus / Г. Д. Уэллс — «Public Domain»,

Содержание

ENSIMÄINEN LUKU	5
TOINEN LUKU	17
KOLMAS LUKU	30
Конец ознакомительного фрагмента.	41

H. G. Wells

Ilmasota: Tulevaisuuden kuvaus

ENSIMÄINEN LUKU

Edistys ja Smallwaysin perhe

1

"Aina sitä vaan mennään eteenpäin", sanoi Tom Smallways. "Eipä luulisi moista menoa kauankaan kestävän."

Tämän huomautuksen hän teki aikoja ennen, kuin ilmasota alkoi. Hän istui aidalla puutarhansa päässä ja tarkasteli Bun Hillin suurta kaasulaitosta katsein, joista ei kuvastunut kiitosta eikä moitettakaan. Kaasusäiliöiden yläpuolelle ilmestyi kolme oudon näköistä esinettä, ohuita, kieppuvia rakkoja, jotka lyöä mäiskyttivät ja keikkuivat, paisuen yhä isommiksi ja pyöreämmiksi. Siellä täytettiin ilmapalloja Etelä-Englannin aeroklubin lauantairetkä varten.

"Ne nousevat joka lauantai", sanoi hänen naapurinsa, maidonkuljettaja Stringer. "Muistan kuin eilisen päivän, kuinka koko Lontoo lähti liikkeelle ilmapalloa katsomaan, ja nyt ne jo lentelevät pikku paikoissakin jok'ikinen viikko. Kaasuyhtiöt sillä ovat pelastaneet nahkansa."

"Viime lauantaina minä sain pottumaahani kolme tynnyrillistä hiekkaa", virkkoi Tom Smallways. "Kolme tynnyrillistä! Heittivät pois liikapainojaan. Taimista toiset taittuivat, toiset peittyivät hiekkaan."

"Kerrotaan niillä olevan mukana herrasnaisiakin!"

"Herrasnaisiksi kai niitä on sanottava", myönsi Tom Smallways. "Vaikka ei sellainen minun mielestäni sovi herrasnaiselle – lennellä tuolla tavoin ilmassa ja heitellä hiekkaa ihmisten niskaan. Minä ainakaan en ole tottunut pitämään semmoista hienon naisen työnä."

Stringer nyökäytti hyväksyen päätään, ja molemmat katselivat vielä jonkun aikaa noita paisuvia möhkäleitä; mutta välinpitämättömyys oli vaihtunut paheksumiseksi.

Tom Smallways oli ammatiltaan vihanneskauppias ja harjoitti sen ohella mielityötään, puutarhanhoitoa. Jessica, hänen pikku vaimonsa, piti huolta puodista, ja taivas oli luonut hänet rauhallisessa maailmassa elämään. Onnettomuudeksi se ei ollut luonut hänelle rauhallista maailmaa. Hän eli itsepintaisesti ja herkeämättä muuttuvassa maailmassa, vieläpä sellaisessa osassa, missä vaihtelut tuntuivat armottoman selvästi. Yksinpä maakin, jota hän viljeli, oli muutoksien alainen; puutarha vuokrattiin vain vuodeksi kerrallaan, ja sen reunassa oli suunnaton ilmoitustaulu, jonka mukaan se soveltui erinomaisesti talonpaikaksi. Milloin hyvänsä hän voi saada käskyn luopua puutarhastaan, tuon kaupunkilaistuneen tienoon viimeisestä maaseutupalasesta. Hän koetti parhaansa mukaan lohduttautua kuvittelemalla, että asiain täytyi pian kääntyä toiselle tolalle.

"Eipä luulisi moista menoa kauankaan kestävän", hän sanoi.

Smallwaysin isä-ukko saattoi muistaa ajan, jolloin Bun Hill oli soma kentiläinen kylä. Hän oli ollut Sir Peter Bonen ajurina viidenteenkymmenenteen ikävuoteensa asti, jolloin hän rupesi hiukan ryypiskelemään ja ajamaan asema-omnibussia, jatkaen tätä työtä kahdeksankolmatta vuotta. Silloin hän vetäytyi lepoon. Tuo kurttuinen ikäloppu ajuri istuskeli lieden ääressä täynnä muistoja ja valmiina latelemaan niitä jokaiselle varomattomalle vieraalle. Hän saattoi kertoa Sir Peter Bonen hävinneestä maatilasta, joka oli jo ammuin palstoitettu rakennusaloiksi, ja kuinka

tuon ylimys hallitsi maaseutua, kun se vielä oli maaseutua; voi tarinoida kilpa-ammunnasta ja metsästysretkistä ja vaunuista, urheilukentästä, jonka sijalla nyt oli kaasulaitos, ja Kristallipalatsin syntymisestä. Kristallipalatsi oli lähes peninkulman päässä Bun Hillistä. Sen suuri julkipuoli kimmelteli aamuisin ja kuvastui iltapäivällä kirkkain sinisin ääriivoin taivasta vastaan, ja illoin se tarjosi keko Bun Hillin väestölle ilmaiseksi ilotulituksia. Ja sitten oli tullut rautatie ja sitten huviloita toinen toisensa jälkeen, kaasutehdas ja vesijohtolaitos ja laumoittain rumia työläisasuntoja, sitten viemäreitä, imien veden Saukkojoesta ja jättäen sen surkeannäköiseksi ojaksi, ja sitten toinen rautatieasema, Eteläinen Bun Hill, ja enemmän taloja ja yhä enemmän puoteja, enemmän kilpailua, peililasiakkunoilla varustettuja myymälöitä, täysihoitokoulu, kunnallisveroja, omnibusseja, raitiotievaunuja, jotka kulkivat suoraa päätä Lontooseen asti, polkupyöriä, moottorivaunuja ja yhä enemmän moottorivaunuja ja kansankirjasto.

"Eipä moista menoa luulisi kauankaan kestävän", sanoi Tom Smallways, joka oli kasvanut näiden ihmisten keskellä.

Mutta yhä sitä vain kesti.

Jo alun pitäen vihanneskauppa, jonka hän oli perustanut Suurkadun päähän pikkuruiseen vanhaan maalaistaloon, näytti siltä, kuin se olisi piileskellyt jotain etsijää. Kun Suurkadun kivitystä parannettiin, kohosi katu niin korkeaksi, että puotiin päästäkseen täytyi astua alas kolme rappusta. Tom koetti myydä vain omia oivallisia, mutta harvoja tuotteitaan. Mutta edistys syyti hänen akkunaansa kummia: ranskalaisia koppiloartisoita ja munaluomuja, ulkomaiden omenia – New Yorkin, Kalifornian, Kanadan, Uuden Seelannin omenia, "sievännäköisiä tosin, mutta kaikkea muuta kuin englantilaisia", sanoi Tom – banaaneja, omituisia pähkinöitä, rypäleitä, intialaisia melooneja.

Automobiilit, jotka ajoivat ohitse pohjoiseen ja etelään päin, varttuivat yhä voimakkaammiksi ja täydellisemmiksi, kiitivät nopeammin ja haisivat ilkeämmin. Kaduille ilmestyi häviävien hevosrattaiden sijaan isoja rämiseviä, paloöljyllä käyviä vankkureita, kuljettaen kivihiiltä ja tavaroita. Moottoriomnibussit työnsivät syrjään hevosomnibussit; yksinpä Kentin hyötymansikatkin, jotka kulkivat öisin Lontoota kohti, vaihtoivat kitisevät kärryt puksuttaviin koneisiin, ja menettivät tuoksunsa edistyksen ja öljyn vaikutuksesta. Ja sitten nuori Bert Smallways hankki moottoripyörän...

2

Lienee tarpeen selittää, että Bert oli edistysmielinen Smallways. Nykyajan edistyksen säälimätöntä itsepintaisuutta ei todista mikään kaunopuheisemmin kuin juuri sen tunkeutuminen Smallwaysien vereen. Mutta nuorena Smallwaysissa oli yritteliäisyyttä ja kehittyneisyyttä jo ennen, kuin hän sai luopua puserostaan. Viisivuotiaana hän pysyi kadoksissa kokonaisen päivän ja oli ennen seitsemättä ikävuottaan hukkumaisillaan uuden vesijohtolaitoksen säiliöön. Kun hän oli ennättänyt kymmenen vanhaksi, otti oikea poliisi häneltä oikean revolverin takavarikkoon. Ja hän oppi tupakoimaan, ei piipun tai ruskean paperin tahi ruokopillin avulla, kuten Tom aikoinaan, vaan oikein amerikkalaisilla paperosseilla. Hänen puheensa hirvitti isääkin, ennenkuin hän oli vielä kahtatoista täyttänyt, ja kantamalla asemalla tavaroita ja myymällä Bun Hillin Viikkolehteä hän ansaitsi viikossa kolme killinkiä, jopa enemmänkin, jotka sitten kulutettiin kaikellaisiin huvituksiin ja nautintoihin. Tämä ei ensinkään haitannut hänen kouluopintojaan, jotka johtivat hänet harvinaisen varhain yläluokille. Mainitsen nämä seikat, jotta lukijalla olisi aivan selvä käsitys siitä, minkälaisia aineksia Bertissä piili.

Hän oli Tomia kuusi vuotta nuorempi, ja jonkun aikaa häntä koetettiin käyttää vihannespuodissa, kun Tom yhdenkolmatta vuotiaana nai Jessican, joka oli kolmenkymmenen ikäinen ja oli tehnyt palvellessaan pikkusäästöjä. Mutta sellainen homma ei ollut Bertin vahvimpia puolia. Kaivamista hän vihasi, ja kun hänelle annettiin vasullinen ostoksia määräpaikkaan toimitettavaksi, hänessä heräsi vastustamaton vaellusvaisto; vasusta tuli hänen matkalaukkunsa, eikä hän näkynyt välittävän sen raskaudesta tai tien pituudesta, niin kauan kuin hän ei vienyt sitä

määräpaikkaan. Maailma oli täynnä houkuttelevaa hälinää, ja hän harhaili sen perässä koreineen päivineen. Silloin Tom rupesi itse kuljettamaan tavaroitaan ja etsiskeli Bertille työpaikkoja, joissa ei tunnettu tätä hänen luonteessaan piilevää runollisuuden taipumusta. Bert koettelikin päällisin puolin useita ammatteja perätysten – hän oli juoksupoikana vaatemyymälässä ja rohdoskaupassa, erään lääkärin ovenvartijana, kaasujohtojen asettajan nuorempana apulaisena, osoitteiden kirjoittajana, maidonkuljettajan apulaisena, sauvapoikana golf-kentillä ja joutui lopulta polkupyöräkauppaan. Viimeksi mainittu paikka nähtävästi tyydytti hänen edistysmielistä luonnettaan. Hänen esimiehensä, nimeltään Grubb, oli rohkeasieluinainen nuori mies, joka päivisin kulki kasvot tuhraantuneina ja iltaisin osoitti taiteellisia harrastuksia; hän uneksi myöskin uudesta pyöräketjusta, jolle aikoi hakea patentin. Bertin mielestä hän oli oikea gentlemanin esikuva. Hän vuokrasi polkupyöriä, joiden veroisia likaisuudessa ja vaarallisuudessa ei saattanut tavata koko Etelä-Englannissa, ja puolusteli niitä hämmästyttävän lämpimästi. Bert ja hän tulivat toimeen varsin hyvin. Bert perehtyi ammattiinsa, kehittyi melkein sirkusratsastajaksi – osasi ajaa peninkulmamääriä polkupyörillä, jotka toisten alla olisivat heti hajonneet kappaleiksi – rupesi päivätyön päätyttyä pesemään kasvonsa ja toisinaan kaulansakin ja tuhiasi säästönsä merkillisiin kauluksiin ja kaulahuiveihin, paperosseihin ja pikakirjoituskursseihin.

Välistä hän käväisi Tomin luona, näyttäen niin komealta ja puhellen niin loistavasti, että Tom ja Jessica, joilla kummallakin oli luontainen taipumus kunnioittaa kaikkea, joutuivat aivan ymmälleen.

"Se on yritteliäs poika, tuo Bert", sanoi Tom. "Se taitaa jos jotakin."

"Kunhan ei vaan taitaisi liikoja", huomautti Jessica, joka osasi erottaa rajat.

"Semmoinen se on aikakin, eteenpäin rynnistetään yhtä mittaa", sanoi Tom. "Uusia pottuja, ja oikeita englantilaisia; tätä menoa jos jatkuu, niin maaliskuussa niitä jo saadaan. Mokomaa en ole koskaan nähnyt. Huomasitkos hänen eilisen kaulaliinansa?"

"Se ei sopinut hänelle, Tom. Se oli herrasliina. Hän ei piisannut sille – muulta asultaan. Ei sellainen sovi..."

Sitten Bert hankki äkkiä polkupyöräilijän puvun lakkeineen, merkkeineen ja kaikkineen. Ja kun näki hänen Grubbin kera ajavan Brightonin ja takaisin – pää kumarassa, ohjaustangon – kahva alas kierrettyinä, selkäranka kaarena – niin aukenivatpa silmät tajuamaan Smallwaysien mahdollisuuksia.

Yritteliästä aikaa!

Ukko Smallways istui lieden ääressä mutisten menneiden päivien suuruudesta, vanhasta Sir Peteristä, joka käväisi vaunuillaan Brightonissa kahdeksassakolmatta tunnissa, vanhan Sir Peterin valkoisista silinterihatuista, Lady Bonesta, joka ei milloinkaan koskettanut jalallaan maata, paitsi puutarhassa kävellessään, Crawleyn suurista nyrkkitaisteluista. Hän tarinoi punaisista ja siannahousuista, ketunajoista Ring's Bottomissa, missä nyt asustavat piirikunnan köyhät mielipuolet, Lady Bonen kirjavasta kattuunista ja vannehameista. Kukaan ei välittänyt hänen puheistaan. Maailma oli luonut gentlemanin aivan uutta lajia – tarmoltaan kerrassaan gentlemanin vastakohtaan, gentlemanin, joka käytti öljytyjä vaatteita, automobiili-silmälaseja ja merkillistä lakkia, hajua synnyttävän herran, nopean yläluokkalais-maankiertäjän, joka alituisen pakeni maanteitä pitkin tomua ja lemua, joita hän alituisen synnytti. Ja hänen naisensa, kuten hän Bun Hillin väestöstä näytti, oli ahavoitunut jumalatar, yhtä vapaa hienostuksesta kuin mustalainen ja ulkoasultaan kuin käärö, jonka saattaa särkemättä kuljettaa mahdollisimman nopeasti.

Niin Bert kasvoi oppien ihailemaan nopeutta ja yritteliäisyyttä ja yleni, mikäli hänestä tuli jotain, jonkinlaiseksi polkupyörä-mekaanikoksi, jonka ammattitaito rajoittui pintapuoliseen tarkasteluun ja maalin raaputtamiseen. Eipä edes nopeinkaan pyöräilijä tyydyttänyt häntä, ja jonkun aikaa hän ponnisteli turhaan kiitäen kolme peninkulmaa tunnissa pitkin teitä, jotka kävivät yhä pölyisemmiksi ja vilkasliikkeisemmiksi. Mutta lopulta hänelle karttui säästöjä, ja silloin oli aika täytetty. Vähittäismaksu-järjestelmä auttoi viimeisen kuilun yli, ja eräänä kauniina ja ikimuistettavana sunnuntai-aamuna hän talutti uuden omaisuutensa myymälän läpi kadulle, nousi sen

selkään Grubbin ohjaamana ja avustamana ja ajaa puhkui usvaan liikenteen piinaamalle valtatielle, kartuttaakseen Etelä-Englannin suloa uudella yleisen turvallisuuden haitalla.

"Taas Brightoniiin!" sanoi ukko Smallways katsellessaan vihanneskaupan yläkerran akkunasta nuorinta poikaansa ylpeyden ja paheksumisen välimailla liikkuvien tuntein. "Hänen ikäisenään en ollut koskaan käynyt Lontoossa, en koskaan ollut Crawleya etelämpänä – en sen kauempana, kuin minne jaksoin kävellä. Eikä kukaan muukaan käynyt. Paitsi jos olivat vallasväkeä. Nyt kaikki käyvät kaikkialla, koko tämä hemmetin maa näyttää lentävän palasiksi. Brightoniiin, jumaliste! Haluaako kukaan enää ostaa hevosia?"

"Ettepä voi sanoa *minun* käyneen Brightonissa, isä", virkkoi Tom.

"Etkä huolikaan käydä", sanoi Jessica terävästi; "vielä tästä lähteä rahojaan kuluttamaan!"

3

Bertin mieli oli joksikin aikaa niin kiintynyt moottoripyörän mahdollisuuksiin, ettei hän huomannutkaan sitä uutta suuntaa, jolla eteenpäin ponnisteleva ihmissielu etsi voimailua ja virkistystä. Häneltä jäi äkkäämättä, että moottoripyörä alkoi polkupyörän tavoin alentua arvoltaan ja menettää seikkailuluonteensa. Niin kummalta kuin se kuuluikin, huomasi Tom ensimmäiseksi tuon uuden kehityksen. Mutta vaatihan puutarhan hoito häntä tarkkaamaan taivasta, ja Bun Hillin kaasulaitoksen naapuruus sekä läheinen Kristallipalatsi, josta yhtämittaa noustiin ilmaan, ja pian senjälkeen perunoille sateleva varalasti pakottivat yhdessä hänen hitaan järkensä havaitsemaan, että muutoksien jumalatar rupesi kohdistamaan mullistavan huomionsa yläilmoihin. Ensimmäinen suuri ilmapurjehduspuuska oli juuri syntymässä.

Grubb ja Bert kuulivat siitä eräissä iltamissa, sitten kinematografi selvitti sen heille ja muuan halpahintainen ilmapurjehdusromaani antoi vauhtia Bertin mielikuvitukselle, ja niin hekin joutuivat toden teolla sen pyörteisiin.

Ensinnä pisti eniten silmiin ilmapallojen lisääntyminen. Niitä ilmestyi tuhka tiheästi Bun Hillin taivaalle. Varsinkin keskiviikko- ja lauantai-illoin oli melkein mahdotonta tähystellä neljännestuntia yläilmoihin keksimättä jossain ilmapalloa. Ja sitten, ajaessaan eräänä kauniina päivänä Croydonia kohti, Bert huomasi suunnattoman, patjan kaltaisen hirviön sukeltavan esiin Kristallipalatsin alueelta; oikein hänen täytyi astua pyörän selästä sitä tarkastamaan. Se muistutti patjaa, jonka kulma oli taittunut, ja sen alapuolella sijaitsi verrattain pieni kiinteä laite, joka kannatti ihmistä ja konetta; etupuolella hurisi potkuri ja takana ojentui jonkinlainen kankaasta tehty peräsin. Laite näytti raahaavan vastahakoista kaasulieriötä perässään, aivan kuin reipas piskuinen kettukoira hinaisi nuorasta arkaa kaasun paisuttamaa norsua. Kieltämättä tuo kaksiosainen hirviö liikkui ohjauksen mukaan. Se kohosi noin tuhannen jalan korkeuteen (Bert kuuli koneen surinan), purjehti etelää kohti, katosi kukkulain taakse, ilmestyi pienenä sinertävänä viiruna kauas idän puolelle kiitäen nyt sangen nopeasti lounaistuulessa, palasi Kristallipalatsin tornien yläpuolelle, kierteli niitä, valitsi laskupaikan ja painui alas näkymättömiin.

Bert huohti syvästi ja kääntyi jälleen moottoripyöränsä puoleen.

Ja sitä seurasi kokonainen sarja omituisia ilmiöitä – lieriöitä, kartioita, päärynän muotoisia hirviöitä, ja lopulta ihmeellisesti kimalteleva alumiini-laite, jota Grubb oli taipuvainen pitämään jonkinlaisena sotakoneena, se kun muka muistutti panssarilevyjä.

Sitten ruvettiin toden teolla lentämään.

Bun Hillistä ei sitä kuitenkaan saattanut nähdä, se tapahtui yksityisillä alueilla tai muilla rauhallisilla paikoilla ja suotuisissa olosuhteissa. Grubb ja Bert Smallways tutustuivat siihen asiaan ainoastaan sanomalehtien selontekojen ja elävien kuvien avulla. Mutta sitä jauhettiin varsin itsepintaisesti, ja jos niihin aikoihin kuuli ihmisen julkisella paikalla sanovan kovalla, vakuuttavalla äänellä jollekin toiselle: "Se on tulossa", niin voipa lyödä vetoa siitä, että hän puhui lentämisestä. Ja Bert hankki laatikon kannen ja kirjoitti siihen mallikelpoisella ilmoituskäsiällä seuraavan

tiedonannon, jonka Grubb ripusti akkunaan: "Lentokoneita valmistetaan ja korjataan." Tomiin se vaikutti tärisyttävästi – se tuntui hänestä kevytmieliseltä; mutta useimmat naapureista, varsinkin kaikki urheilua harrastavat, pitivät sitä oikein oivallisena ajatuksena.

Jokainen puhui lentämisestä, jokainen toisti yhä uudelleen: "se on tulossa"; mutta eipäs vaan tullutkaan. Oli näet tehty pieni laskuvirhe. Kyllähän sitä lennettiin, vieläpä ilmaa raskaammilla koneilla. Mutta loppu oli surkea. Toisinaan murskautui kone, toisinaan purjehtija, useimmiten murskautuivat molemmat. Koneet, jotka lensivät viisi, kuusi kilometriä ja laskeutuivat onnellisesti maahan, syöksyivät seuraavalla kerralla päistikkaa turmioon. Näytti olevan mahdotonta luottaa niihin. Tuuli viskasi ne nurin, maan lähellä kiertävät ilmapyörteet viskasivat ne nurin, lentoniekkan satunnainen hajamielisyys viskasi ne nurin. Ja joskus ne tekivät kuperkeikan aivan itsestään.

"Se on tuon 'stabilisuuden' syy", sanoi Grubb sanomalehteään matkien.

"Ne keikkuvat keikkumistaan, kunnes keikahtavat kappaleiksi."

Kokeilut harvenivat, kun oli kaksi vuotta tarkattu tällaista menestystä. Yleisöä ja sitten sanomalehtiäkin alkoivat kyllästyttää kalliit kuvat, toivehikkaat selonteot ja voiton, tappion ja äännettömyyden alituinen vaihtelu. Lentäminen jäi unohduksiin, yksinpä ilmapallopurjehduskin vähentyi jossain määrin, vaikka se vielä pysyikin jokseenkin suosittuna huvituksena ja yleisö edelleenkin nouti hiekkaa Bun Hillin kaasulaitokselta, pudottaakseen sitä sopivien henkilöiden nurmikoille ja puutarhoihin. Seuraavat kuusi vuotta olivat omansa rauhoittamaan Tomia – ainakin lentämiseen nähden. Mutta juuri siihen aikaan kehittyi yksiraiteisuus, ja niinpä hänen levottomuutensa vain siirtyi yläilmoista lähemmäksi maanpintaa, missä nyt näyttäytyi peräti uhkaavia muutosten oireita.

Useita vuosia oli jo puheltu yksiraiteisuudesta. Mutta silloin vasta harmi alkoi, kun Brennan kävi yhdellä raiteella liikkuvine gyroskooppi-vaunuineen Kuninkaallisen Tiedeseuran kimppuun. Siitä tuli vuoden 1907 iltaseurojen päävieskeli; sitä näytettäessä yhdistyksen kuuluisa näytäntösali kävi aivan liian pieneksi. Urheita sotureja, zionistien johtomiehiä, kuuluisia kirjailijoita ja ylhäisiä naisia tungeskeli ahtaassa käytävässä, töykkien hienoja kynnärpäitä kylkiluihin, joita ei maailma mielisuosioilla antanut katkoa, ja pitäen itseänsä onnellisina, jos saattoivat nähdä edes palasenkään raidetta. Kuulumattomasti, mutta vakuuttavasti tuo suuri keksijä selitti keksintöään ja lähetti tottelevaisen pienen tulevaisuuden junien mallin kierrellen kaarrellen kiitämään ylä- ja alamäkiä. Peräkkäin sovitetuilla pyörillään se kulki varmana ainoata raidettaan pitkin; se pysähtyi, peräytyi, seisoi paikallaan, pysyen koko ajan pystyssä. Se säilytti hämmästyttävän tasapainonsa silloinkin, kun katsojat puhkesivat myrskyisesti paukuttamaan käsiään. Lopulta yleisö hajaantui keskustellen, olisiko ihanaa ajaa syvyyksien yli teräslankaa myöten. "Entä jos gyroskooppi pysähtyisi!" Harvat aavistivat kymmenettäkään osaa siitä, millä tavoin Brennanin yksiraiteinen rata oli vaikuttava liikenteen varmuuteen ja maailman ulkonäköön.

Muutamassa vuodessa heiliä oli asiasta parempi käsitys. Jonkun ajan kuluttua ajettiin huoletta syvyyksien yli kaapelia myöten, ja yksiraiteinen rata alkoi viedä voiton raitioteistä, rautateistä ja yleensä kaikista koneellisen liikenteen teistä. Missä maa oli huokeata, siellä raide kulki maata pitkin; missä se oli kallista, siellä raide kohotettiin rautapylväiden huippuun ja kulki halki ilmojen. Sen nopeat, mukavat vaunut kävivät kaikkialla ja tekivät kaiken, mikä ennen oli suoritettu maanpinnalle rakennetuilla teillä.

Vanhan Smallwaysin kuollessa Tom ei keksinyt hänestä mitään sattuvampaa kuin seuraavan huomautuksen: "Hänen poikavuosinaan ei ollut mitään savutorvia korkeampaa – ilmassa ei näkynyt ainoatakaan lankaa tai kaapelia!"

Ukko Smallways vietiin hautaansa sotkuisen lanka- ja kaapeliverkon alitse, sillä Bun Hill oli muuttunut jonkinlaiseksi sähkö keskusasemaksi – aivan vanhan kaasulaitoksen likettyville oli rakennettu piirikunnan sähkölaitos – ja lisäksi esikaupunkien yksiraiteisen rataverkon risteyspaikaksi. Sitäpaitsi oli jokaisella liikemiehellä ja meikeinpä kaikilla perheilläkin oma puhelimensa.

Yksiraiteisen radan kannatinpylväistä tuli kaupunkilaismaiseman huomattavimpia piirteitä; enimmäkseen ne olivat helottavan, sinertävän vihreiksi maalattuja tukevia rautalaitteita, muistuttaen suippenevia siltapylväitä. Yksi sattui Tomin talon kohdalle, joka tuon mahtavan telineen alla näytti entistään vaatimattomammalta ja nöyremmältä. Toinen jättiläinen kohosi juuri puutarhan kulmasta, joka oli yhä vielä asumatonta alaa ja muutenkin ennallaan, paitsi että sinne oli laadittu pari ilmoitustaulua, joissa suositeltiin halpaa kelloa ja erästä hermolääkettä. Ne oli, sivumennen sanoen, sovitettu melkein vaakasuoraan asentoon kiinnittämään yläpuolella matkustavain huomiota, ja muodostivat siten oivallisen katon Tomin työkalusäiliölle ja sieniaitalle. Kaiket päivät ja yöt kulki pään ylitse ryskyen Brightonin ja Hastingsin vaunuja pitkiä, leveitä, mukavan näköisiä vaunuja, jotka hämärän tullen olivat kirkkaasti valaistut. Niiden kiitäessä öisin ohitse, kumisten ja välkähtäen, alhaalla kadulla tuntui siltä, kuin salammat olisivat alinomaa leimahtaneet ja ukkonen jyrähdellyt.

Jo laadittiin Englannin kanaalinkin poikki silta. Sarja suuria, Eiffelintornin kaltaisia rautalaitteita kannatti raidetta puolentoista sadan jalan korkeudessa vedenpinnasta, ja keskikohdalla ne kohosivat vieläkin ylemmäksi, jotta valtamerilaivat pääsivät kulkemaan alitse.

Sitten rupesivat raskaat automobiilit liikkumaan vain kahdella peräkkäisellä pyörällä. Se teki jostain syystä Tomiin järjestyttävän vaikutuksen, ja hän oli päiväkausia synkällä päällä nähtyään ensimmäisen ajavan puodin ohitse...

Luonnollisesti gyroskooppi ja yksiraiteisuus anastivat suuressa määrin yleistä huomiota, ja sitten syntyi myöskin tavaton kiihtymys, kun muuan merenpohjan tutkija, neiti Patricia Giddy, keksi hämmästyttävän paljon kultaa Anglesean rannikon edustalta. Hän oli Lontoon yliopistossa suorittanut tutkinnon geologiassa ja mineralogiassa ja agiteerattuaan lyhyen loma-ajan naisten äänioikeuden puolesta ruvennut tutkimaan Pohjois-Walesin kultapitoisia kallioita. Siellä hänessä oli herännyt ajatus, että nuo vedenalaiset kalliot saattaisivat tuottaa runsaan sadon. Hän oli ryhtynyt todentamaan tätä olettamusta tohtori Alberto Cassinin keksimän vedenalaisen laitteen avulla. Järkisyys ja ounastus, joiden yhteistoiminta on niin ominaista hänen sukupuolelleen, ohjasivat hänet onneen; jo ensi kerralla hän löysi kultaa ja kohosi kolmen tunnin kuluttua taasen pinnalle mukanaan satanen kiloa malmia, joka sisälsi harvinaisen paljon kultaa, kokonaista seitsemäntoista unssia tonnia kohti. Mutta selonteko hänen vedenalaisesta kaivannostaan lienee jätettävä toiseen kertaan, vaikka se onkin äärettömästi mieltä kiinnostava. Mainittakoon tässä vain se, että lentoharrastukset elpyivät juuri siihen aikaan, kuin nämä tapahtumat saattoivat tavarain hinnat, luottamuksen ja yritteliäisyyden suuresti kasvamaan.

4

Lopullinen lentopuuska alkoi kerrassaan omituisesti; se tuli kuin tuulenpuuska tyvenenä päivänä, aivan itsestään. Ihmiset rupesivat taas puhelemaan lentämisestä, ikäänkuin eivät olisi milloinkaan pitäneet asiata mahdottomana. Sanomalehdet alkoivat jälleen julkaista kuvia lentämisestä ja lentokoneista, arvokkaissa aikakauskirjoissa ilmestyi yhä tiheämmin selontekoja ja viittailuja. Yksiraiteista rataa ajaessaan matkustajat kyselivät: "Milloin alamme lentää?" Uusia keksijöitä ilmestyi kuin sieniä sateen jälkeen. Aeroklubi ilmoitti suunnittelevansa suurta lentonäyttelyä, johon käytettäisiin Whitechapelista siirrettyjen köyhälistön yömajojen laajaa aluetta.

Edistyksen humu herätti pian vastakaikua myöskin Bun Hillin asutuksessa. Grubb haki jälleen esille lentokonemallinsa, kokeili sillä takapihalla ja saikin sen hiukan liikkeelle, mutta murskasi samalla läheisestä kasvihuoneesta seitsemäntoista lasiruutua ja yhdeksän kukkaruukkua.

Ja sitten heräsi itsepintainen, mullistava huhu kertoen, että problemi oli ratkaistu, salaisuus paljastettu; kukaan ei tietänyt, mistä se lähti ja mihin se perustui. Bert siihen tutustui eräänä iltapäivänä, jolloin myymälä oli suljettu varhain ja hän oli lähtenyt liikkeelle moottoripyörällään, poiketen matkalla erääseen majataloon. Siellä istui tupakoiden muuan khakipukuinen henkilö, joku konesoppä, joka hetken kuluttua rupesi tarkastelemaan Bertin pyörää. Se oli tukeva laite ja sietikin jonkun verran huomiota näinä nopeasti vaihtuvina aikoina, sillä se oli nyt lähes kahdeksan vuoden

vanha. Kun sen eri ominaisuuksista oli kyllin keskusteltu, sotilas siirtyi toiseen aineeseen lausumalla: "Ensi kerralla minä hankin aeroplaanin. Näihin teihin alkaa jo kyllästyä."

"Se on joutavaa lorua", sanoi Bert.

"Eipä olekaan", virkkoi sotilas. "Kohta sitä lennetään."

"Onhan sitä jo yritetty", sanoi Bert; "minä en usko, ennenkuin näen."

"No sitä ei tarvitse kauan odottaa", väitti sotilas. Keskustelu tuntui sotkeutuvan ystävälliseksi kiistelyksi ja suukovuksi.

"Mutta nytpä lennetään jo", väitti sotilas. "Olen omin silmin nähnyt."

"Onhan sen jokainen nähnyt", sanoi Bert.

"En tarkoita tuollaista lepattamista ja pyllähtelyä; olen nähnyt lennettävän varmasti ja taatusti, tuultakin vasten, oikein kunnolla lennettävän."

"Se ei ole totta!"

"Onpahan! Aldershotissa näin. Sitä koetetaan pitää salassa. Kyllä se asia on selvillä. Saattepa nähdä, ettei meidän sotaministeriömme olekaan tällä kertaa torkkunut."

Bertin epäusko alkoi horjua. Hän kyseli, ja sotilas selitteli asiaa tarkemmin.

"Nähkääs, niillä on suuri aitaus, lähes neliöpeninkulman laajuinen. Ne ovat ympäröineet sen kymmenen jalan korkuisella piikkiaidalla ja hommaavat siellä sisäpuolella. Me kiertelimme sen tienoilla ja näimme joskus vilahdukselta. Kyllä ne ovat muutkin sen perillä – japanilaiset ja saksalaisetkin! Entäs ranskalaiset, tällaisissa asioissa ne eivät ole koskaan jääneet jälkeen. Ne alkoivat ensinnä käyttää panssarilaivoja, vedenalaisia veneitä ja ohjattavia ilmaivoja. Kyllä ne nytkin ovat kintereillä."

Sotilas seisoi hajasäärin, täyttäen miettiväisenä piippuaan. Bert istui matalalla aidalla, jonka nojaan hän oli asettanut pyöränsä.

"Kylläpä nyt sota muuttuu kummalliseksi", hän sanoi.

"Pian sitä lennetään", selitti sotilas. "Kun se on selvillä, kun esirippu nousee, niin saattepa nähdä jokaisen näyttämöllä – täydessä puuhassa... Ja sitten sitä vasta tapellaan!.. Varmaankaan ette seuraa sanomalehdistä tällaisia asioita?"

"Kyllähän hiukkasen", sanoi Bert.

"No oletteko huomannut sen omituisuuden, että keksijät ilmestyvät äkkiä julkisuuteen, tekevät muutamia onnistuneita kokeita ja sitten katoavat?"

"Enpä juuri voi sanoa", virkkoi Bert.

"Mutta minäpä olen. Antaapas vaan jonkun tulla, joka saa tällä alalla aikaan jotain sukkelaa, niin totta tosiaan hän häviää ennen pitkää. Katoaa hiljalleen näkyvistä. Hetken kuluttua ei koko joukosta kuulu sanaakaan. Ymmärrättekö? Ne katoavat! Aivan jäljettömiin. Ensinnä – no, sehän on jo vanha juttu – tulivat nuo amerikkalaiset Wrightin veljekset. He liitelivät – liitelivät kilometrejä. Lopulta he liitelivät pois koko näyttämöltä. Eikö se liene tapahtunut yhdeksäntoista sataa neljä tai viisi. Sitten nuo irlantilaiset – ei, nimiä en muista. Jokainen sanoi, että he osasivat lentää. *Hekin* katosivat. Kuolleet he eivät ole, mikäli olen kuullut; mutta eipä voi sanoa heidän elävänsäkään. Eihän heitä näy vilahdukseltaakaan. Niin, ja sitten vielä tuo mies, joka lensi Pariisiin ympäri ja pyllähti Seineen. Taisi olla De Booley, en oikein muista. Se oli tapaturmasta huolimatta komea koetus. Mutta minnekäs hän joutui? Hän ei vahingoittunut pudotessaan. Piiloon ryömi *hänkin*."

Sotilas valmistautui sytyttämään piippuansa.

"Näyttää siltä, kuin joku salainen seura olisi saanut heidät käsiinsä", sanoi Bert.

"Salainen seura! Mitä vielä!"

Sotilas vetäisi tulta ja imi piippuaan. "Salainen seura", hän toisti vastauksen asemasta, pitäen piippua hampaissaan ja palavaa tikkua sormissaan. "Sanokaamme kernaammin: sotaministeriö." Hän heitti tikun oheen ja astui pyöränsä luo. "Kerronpa teille, hyvä herra", hän jatkoi, "ettei Europassa tai Aasiassa tai Amerikassa tai Austraaliassa ole ainoatakaan suurvaltaa, joka ei paraillaan piilottelisi hihassaan ainakin yhtä tai kahta lentokonetta. Ei ainoatakaan. Ja ne ovat oikeita, kelvollisia

lentokoneita. Ja kuinka ne vakoilevat! Vakoilevat ja vehkeilevät saadakseen selville, miten pitkälle toiset ovat päässeet. Sanonpa teille, hyvä herra, ettei muukalainen, eikä edes epäilyttävän näköinen kansalainenkaan pääse nykyään puolen peninkulman päähän Lyddin likettyville – puhumattakaan meidän pienestä sirkuksesta Aldershotissa ja Galwayn kokeiluasemasta. Ei ole koettamistakaan!"

"Olisipa kuitenkin hauska nähdä joku sellainen", sanoi Bert. "Silloin rupeisi jo vähän uskomaan. Nähtyäni uskon, sen lupaan."

"Kyllä pian saatte nähdä", lausui sotilas taluttaen pyöräänsä tielle.

Bert jäi aidalleen vakavana ja mietteissään, lakki takaraivollaan ja sammuva paperossi suupieleessä.

"Jos tuo mies puhui totta", hän virkkoi, "niin kyllä Grubb ja minä olemme kuluttaneet hukkaan aikaamme. Ja sitten on vielä maksettava ne kasvihuoneen ruudut."

5

Sotilaan salaperäinen puhe kiihotti vielä Bertin mielikuvitusta, kun sattui tapahtuma, joka oli kaikkein hämmästyttävien koko tuossa draamallisessa ihmiskunnan historian luvussa: lentotaito oli saavutettu. Ihmiset ovat yleensä perin kärkkäitä puhumaan käänteentekevästä tapahtumasta; tämä oli todellakin käänteentekevä tapahtuma. Kenenkään aavistamatta herra Alfred Butteridge lensi Kristallipalatsista Glasgowiin ja saman tien takaisin pienellä, käytännöllisen näköisellä koneella; se oli ilmaa raskaampi, liiteli kuin kyyhkynen ja totteli erinomaisesti ohjaajaansa.

Se ei ollut enää vain uusi askel eteenpäin, se oli pikemmin jättiläisharppaus. Butteridge pysytteli ilmassa kaikkiaan noin yhdeksän tuntia, jonka ajan kuluessa hän lensi yhtä keveästi ja varmasti kuin lintu. Hänen koneensa ei kuitenkaan ollut linnun tai perhosen kaltainen, eikä sillä myöskään ollut tavallisen aeroplanin leveitä sivuja. Eniten se muistutti mehiläistä tai ampiaista. Toiset laitteen osat pyörivät hyvin nopeasti ja näyttivät tällöin läpikuultavilta siiviltä. Mutta toiset osat, muiden muassa kaksi omituisesti kaartuvaa "siipisuojustinta" – lainataksemme nimityksen lentävistä kovakuoriaisista – pysyivät jäykästi ojollaan ulospäin. Keskellä oli pitkä pyöreä osa, koin ruumiin kaltainen, ja sillä nähtiin herra Butteridgen istuvan hajareisin, melkein kuin mies hevosen selässä. Koko laite muistutti ampiaista siinäkin suhteessa, että se lentäessään surisi aivan samoin kuin akunruutua pitkin liikkuva ampiaisen.

Butteridge valloitti maailman äkkiyllätyksellä. Hän oli noita henkilöitä, joita kohtalon yhä vielä onnistuu tuoda tuntemattomuudesta esiin ihmiskunnan virkistykseksi. Jotkut sanoivat hänen saapuneen Australiasta, toiset Amerikasta, kolmannet Etelä-Ranskasta. Myöskin hänet selitettiin erehdyttävästi erään miehen pojaksi, joka oli ansainnut melkoisen omaisuuden valmistamalla kultaisia kynänteriä ja Butteridgen säiliökyniä. Mutta tämä oli aivan toista Butteridge-sukua. Kovasta äänestään, suuresta koostaan, ärsyttävästä kerskailustaan ja sopimattomasta käytöksestään huolimatta hän oli ollut muutaman vuoden ajan vähäpätöisenä jäsenenä useimmissa ilmapurjehdusyhdistyksissä. Sitten hän kirjoitti eräänä päivänä kaikille Lontoon sanomalehdille valmistautuvansa nousemaan Kristallipalatsista ilmaan koneella, joka oli tyydyttävästi osoittava, että viimeisetkin vaikeudet oli lopullisesti selvitetty. Harva sanomalehti julkaisi hänen kirjeensä hänen väitteitään uskoi tuskin kukaan. Eikä kukaan kiihottunut, vaikka luvattu lentoyritys viivästyikin sen johdosta, että hän koetti Piccadillyssä erään hienon hotellin portailta kurittaa hevოსruoskalla muuatta etevää saksalaista soittoteijijää, joka oli häntä loukannut. Sanomalehdet kertoivat tuosta riidasta vaillinaisesti ja ilmoittivat hänen nimensä olevan milloin Betteridge, milloin Betridge. Aina lentonäytteeseensä asti hänen oli mahdotonta kiinnittää puoleensa yleistä huomiota. Suuresta hälinästään huolimatta hän ei ollutkaan saanut liikkeelle enempää kuin kolmisenkymmentä henkilöä, kun kello kuudelta eräänä kesäamuna avautuivat sen avaran vajan ovet, jossa hän oli liittänyt kokoon laitteensa – se sijaitsi Kristallipalatsin alueella erään mahtavan megatherium-mallin lähellä – ja hänen jättiläishyönteisensä liiteli suristen ulos välinpitämättömään ja epäuskoiseen maailmaan.

Mutta ennenkuin hän oli kahdesti kiertänyt Kristallipalatsin tornit, maine nosti jo huulilleen torvensa. Se veti syvään henkeänsä, kun Trafalgar-aukion penkeillä nukkuvat jätkät heräsivät koneen hurinaan ja havaitsivat hänen kaartavan Nelsonin patsaan ympäri. Ja kun hän saapui Birminghamiin, jonka ylitse hän lensi puoliyhdentoista tienoissa, sen huumaava toivotus kajahti jo kautta koko maan. Saavutettu oli päämäärä, johon niin kauan oli turhaan pyritty. Ihminen lensi varmasti ja hyvin.

Skotlanti odotti suu ammollaan hänen tuloansa. Glasgowiin hän saapui kello yhdeltä, ja kerrotaanpa, että tuskin ainoakaan laivatelakka tai tehdas tuossa uutterassa teollisuuskeossa ryhtyi uudelleen työhön ennen puolikolmea. Yleisö oli nähnyt kyllin todistuksia lentämisen mahdottomuudesta osatakseen antaa Butteridgelle hänen oikean arvonsa. Hän kierteli yliopiston rakennuksia ja laskeutui huudonkuuleman päähän West-Endin puistoon ja Gilmour Hillin rinteelle kokoontuneiden väkijoukkojen kohdalle. Laite lensi suuressa ympyrässä varsin vakavasti noin kolme englannin peninkulmaa tunnissa. Hänen täyteläinen mahtava äänensä olisi kokonaan hukunut sen syvään surinaan, ellei hän olisi varannut mukaansa huutotorvea. Keskustellessaan hän kartteli ihmeteltävän taitavasti kirkkoja, taloja ja yksiraiteisen radan kaapeleita.

"Mun nimi on Butteridge", hän huusi. "B-U-T-T-E-R-I-D-G-E."

Kuulitteko oikein? Äiti oli skotlantilainen."

Ja saatuaan varmuuden siitä, että hänet oli ymmärretty, hän kohosi korkeammalle isänmaallisten hurraa-huutojen raikuessa ja lensi sangen nopeasti ja kevyesti kaakkoista taivaanrantaa kohden, nousten ja laskeutuen pitkän aallon tavoin, aivan kuin ampiainen.

Hän käväisi vielä Manchesterin, Liverpoolin ja Oxfordin kohdalla tavaten nimensä joka paikassa. Lontooseen tulo herätti suunnatonta kiihtymystä. Jokainen tuijotti taivasta kohti. Sinä päivänä joutui kaduilla ajoneuvojen alle enemmän ihmisiä kuin edellisinä kolmena kuukautena, ja muuan höyrylaiva törmäsi Westminsterin siltaa vastaan ja oli ajautumaisillaan karille – oli näet pakoveden aika – eteläisen rannan liejuun. Auringonlaskun aikoihin hän palasi Kristallipalatsin alueelle, ilmapurjehdus-seikkailujen klassilliseen lähtökohtaan, laskeutui onnellisesti vajaan ja sulki heti ovet hänen tuloaan odottaneiden sanomalehtimiesten ja valokuvaajain nenän edessä.

"Kuulkaahan pojat", hän sanoi apulaisten ryhtyessä ovia sulkemaan, "olen lopen väsynyt ja istumisesta kangistunut. En voi jutella teille sanaakaan. Minäkin olen – lopussa. Nimeni on Butteridge. B-U-T-T-E-R-I-D-G-E. Merkitkäähän oikein. Olen syntyperäinen englantilainen. Huomenna puhun kanssanne."

Tapahtuman muistona on vieläkin himmeitä silmänräpäysvalokuvia. Hänen apulaisensa ponnistelee keskellä tungeskeleviä nuoria miehiä, joilla on kädessään muistikirja tai kamera korkealle kohotettuna. Hän itse seisoo ovelta kookkaana ja suu – ilmehikäs, suurten viiksien suojustama ontelo – vääntyneenä hänen huutaessaan noille julkisuuden säälimättömille asiamiehille. Siinä seisoo maan kuuluisin mies. Melkein vertauskuvallisesti hän pitää vasemmassa kädessään huutotorvea, viittoillen sillä joukolle.

6

Tom ja Bert Smallways näkivät kumpikin hänen paluunsa. He vahtivat sitä Bun Hillin huipulta, jolta he olivat usein katselleet Kristallipalatsin ilotulitusta. Bert oli kiihtynyt, Tom pysyi tyynenä ja välinpitämättömänä, mutta kumpikaan ei aavistanut, kuinka tuon alun hedelmät olivat vaikuttavat heidän omaan elämäänsä. "Ehkäpä Grubb nyt rupeaa välittämään hieman puodistaan", Bert sanoi, "ja heittää mallipahasensa tuleen. Vaikk'ei sekään meitä pelasta, ellemme suoriudu Steinhartin laskusta."

Bert tiesi kyllin paljon asioista ja ilmapurjehdusproblemista käsittääkseen, että tämä jättiläis-kokoinen mehiläisen mukaelma "saattaisi sanomalehdet kouristuksiin", käyttääksemme hänen omaa sanontatapaansa. Seuraavana päivänä kävi ilmi, että niin olikin laita; niiden sivut olivat mustinaan hätäisesti otettuja valokuvia, kieli oli hurjan kiihkeätä, otsakkeet vaahtosivat. Ja tila paheni. Ennen viikon loppua niitä ei enää julkaistu, ne syöstiin kirkuen ulos maailmaan.

Eniten huomiota kiinnitettiin tässä rytäkässä Butterridgen omituiseen olemukseen ja niihin harvinaisiin ehtoihin, joilla hän suostui ilmaisemaan koneensa salaisuuden.

Sillä salaisuus se oli, ja hän piti sen salassa mitä huolellisimmin. Suuren Kristallipalatsin varmoissa suojissa hän rakensi itse koneensa välinpitämättömien työmiesten avulla, ja lentonsa jälkeisenä päivänä hän purki sen omin voimin kappaleiksi, pani eräitä osia laatikkoihin ja toimitti sitten loput talteen oppimattomien henkilöiden avulla. Pohjoiseen, itään ja länteen lähetettiin sineteillä suljettuja kääröjä, ja koneet pantiin laatikkoihin aivan erityisen huolellisesti. Tällainen varovaisuus osoittautuikin tarpeen vaatimaksi, sillä intohimoisesti haluttiin jonkinlaisia kuvia tai tietoja hänen koneestaan. Mutta kokeensa suoritettuaan Butterridge aikoi pitää salaisuutensa suojattuna, estää pienimpiäkään tietoa tihkumasta julkisuuteen.

Hän esitti nyt brittiläiselle yleisölle kysymyksen, haluttiinko omistaa hänen salaisuutensa vai eikö. Yhtämittaa hän toisti olevansa "oikea englantilainen", ja hänen ensimmäinen ja viimeinen toivomuksensa oli luovuttaa keksintönsä valtakunnan yksinoikeudeksi. Mutta —

Juuri siinä alkoivat vaikeudet.

Mr. Butteridge oli selvästi kerrassaan vapautunut turhasta kainoudesta – suoraan sanoen, kainoudesta kokonaan – ja erikoisen halukas antautumaan haastateltavaksi, keskustelemaan mistä muusta hyvänsä paitsi ilmapurjehduksesta, esittämään vapaaehtoisesti mielipiteitä, arvosteluja ja elämäkerrallisia tietoja, antamaan valokuviaan ja yleensä levittämään persoonallisuutensa koko maailman huomattavaksi. Kaikissa julkaistuissa muotokuvissa näkyi aina suunnattomat mustat viikset ja niiden alla tuima piirre. Yleensä oli ihmisillä se käsitys, että Butterridge oli pieni mies; arveltiin näet, ettei suurikokoisella milloinkaan voisi olla niin katkeran tarmokasta piirrettä. Todenteolla Butterridge oli kuitenkin kuuden jalan ja kahden tuuman pituinen, ja painokin oli sen mukaan. Olipa hänellä lisäksi harvinaisen laajaluontoinen ja arveluttava rakkausjuttukin, ja brittiläinen yleisö, joka yhä vielä piti yleensä kiinni sopivaisuudesta, sai mielipahakseen ja säikähdyksen kuulla, että tuon verrattoman lentosalaisuuden joutuminen Englannin hallituksen yksinoikeudeksi riippui siitäkin, kohdeltaisiinko tätä juttua myötätuntoisesti. Sen arveluttavista puolista ei saatu koskaan täyttä selkoa, mutta niin paljon tiedettiin, että nainen oli ylevän varomattomuuden puuskassa astunut alttarin ääreen erään "raukkamaisen hajuportimon rinnalla" – käyttäksemme Butterridgen omia sanoja, joita ei ennen ole julkaistu, ja tämä eläintieteellinen hairahdus vahingoitti jollain laillisella ja kiusallisella tavalla hänen yhteiskunnallista onneaan. Hän halusi puhua asiasta, osoittaa sydämensä valitun ylevän luonteen koko tuossa sekavassa valossa. Se oli todellakin perin tukalaa sanomalehdistölle, joka on aina ollut varsin taipuvainen vaikenemaan, joka kyllä halusi uudenaikaiseen tapaan persoonallisia tietoja, mutta ei liian persoonallisia. Tietenkin oli tukalaa joutua armottomasti tekemisiin Mr. Butterridgen suuren sydämen kanssa, nähdä hänen säälimättä itse leikkelevän sen elävältä palasiksi ja koristavan sen värisevät osat räikeillä merkkilipuilla.

Mutta siitä ei päästy minnekään. Hän pakotti vastustelevat sanomalehtimiehet tarkkaamaan tämän hämmästyttävän elimen lyöntejä ja sykintää – ei yksikään setä ole milloinkaan kiusannut suurella kellollaan pienokaista säälimättömämmin. Kaikki heidän vastaväitteensä hän sysäsi syrjään. Hän sanoi "ylpeilevänsä rakkaudestaan" ja pakotti heidät kirjoittamaan sen muistiin.

"Se on tietysti yksityinen asia, Mr. Butteridge", he uskalsivat huomauttaa.

"Vääryys, hyvä herra, on julkista laatua. Minusta on samantekevää, taistelenko laitoksia vai yksilöitä vastaan. Samantekevää, vaikka taistelisin maailmankaikkeutta vastaan. Minä puollan naista, jota rakastan, hyvä herra – jaloa, väärinkäsitettyä naista. Aion huutaa hänen syyttömyytensä julki joka ilmansuunnalle!"

"Minä rakastan Englantia", hänen oli tapanaan lausua – "minä rakastan Englantia, mutta puritaanisuutta kammoan. Se täyttää minut inholla. Se oksettaa minua. Ajatelkaahan omaa asiaani..."

Taipumatta hän puhui sydämeästään ja vaati nähtäväkseen haastattelut ennen niiden julkaisemista. Ellei niissä otettu kyllin huomioon hänen eroottista mylvintäänsä ja huiutomistaan, hän lisäsi niihin suurella, tuhruisella käsialallaan kaiken, mikä oli jätetty pois, vieläpä enemmänkin.

Asia oli kerrassaan tukala brittiläiselle sanomalehdistölle. Tapaus oli niin peräti selvä ja sileä; maailma ei ollut koskaan kohdellut harhaantunutta tunnetta välinpitämättömämmin. Toiselta puolen Butterridgen keksintö jännitti hirveästi sen uteliaisuutta. Mutta kun tämä joskus saatiin tuokioksi poikkeamaan suojattinsa asiasta, silloin hän puhui enimmäkseen – ja tavallisesti hellyyttä väräjävin äänin – äidistään ja lapsuudestaan – äidistään, joka skotlantilaisena oli täydellinen äidillisten hyveiden tietosanakirja. Hän ei ollut aivan puhdasverinen, mutta ei paljoa puuttunutkaan. "Kaikesta saan kiittää äitiäni", Butteridge vakuutti – "kaikesta!" ja – "kysykäähän keneltä hyvänsä, joka on tehnyt jotain. Saatte kuulla saman jutun. Kaikesta meidän on kiittäminen naisia. He ovat sitä oikeata lajia, hyvä herra. Ihminen on vain unelma. Hän tulee ja menee. Naisen sielu johtaa meitä ylöspäin ja eteenpäin!"

Näin hän jutteli alituisesti.

Mutta siitä ei käynyt selville, mitä hän erikoisesti halusi hallitukselta salaisuudestaan tai mitä muuta kuin rahaa nykyaikaiselta valtiolta sellaisessa asiassa saattoi odottaa. Arvostelukykyisillä henkilöillä olikin yleensä se käsitys, ettei hän hieronutkaan kauppaa, vaan käytti tätä harvinaista tilaisuutta pitääkseen melua ja kerskaillakseen tarkkaavaisen maailman kuullen. Ulkomailta alkoi jo levitä huhuja hänen oikeasta alkuperästään. Kerrottiin hänen omistaneen Kapkaupungissa huonomaineisen hotellin, missä oli kuollut muuan Palliser-niminen perin ujo ja yksinäinen nuori keksijä, joka oli keuhkotaudin murtamana saapunut Englannista Etelä-Afrikkaan. Hän oli ottanut tämän nuoren miehen hoitoonsa, nähnyt hänen kokeensa ja lopulta varastanut hänen suunnitelmansa ja paperinsa. Näin väitti ainakin suorasuinen amerikkalainen sanomalehdistö. Mutta julkisesti sitä ei koskaan voitu todistaa oikeaksi eikä valheeksi.

Mr. Butteridge joutui kiivaaseen kinasteluun myöskin lukuisien suurten rahapalkintojen johdosta. Muutamia näistä oli jo vuonna 1906 määrätty suoritettaviksi onnistuneesta koneellisesta lennosta. Ja kun tällaisia lupauksia ei toistaiseksi ollut tarvinnut täyttää, olivat useat sanomalehdet Butterridgen menestyksen aikaan viehättyneet lupaamaan toisinaan suunnattomiakin rahamääriä ensimmäiselle henkilölle, joka lentäisi Manchesterista Glasgowiin, Lontoosta Manchesteriin, sata, kaksi sataa englanninpeninkulmaa Englannissa, ja niin edespäin. Useimmat olivat laatineet suojakseen kaksimielisiä ehtoja ja asettuivat nyt vastustavalle kannalle; pari lehteä maksoi heti ja koetti intohimoisesti herättää sillä huomiota. Ja Butteridge haastoi vastahakoiset oikeuteen, aloittaen samaan aikaan ankaran agitatsionin saadakseen hallituksen ostamaan hänen keksintönsä.

Yksi asia pysyi kuitenkin ennallaan kaiken tämän kestäessä, Butterridgen hullun rakkausjutun, hänen politiikkansa ja persoonallisuutensa, hälyämisen ja kerskailunsa takana: hänellä yksin oli hallussaan käyttökelpoisen aeroplaanin salaisuus, jota kaikista vastaväitteistä huolimatta oli pidettävä tulevan maailmanvallan avaimena. Ja lukemattomien henkilöiden, muiden muassa Bert Smallwaysin suureksi hämmästykseksi kävi piakkoin tietäväksi, että mahdollisuus saada haltuunsa tuo kallisarvoinen salaisuus saattoi helposti luistaa Englannin hallituksen käsistä. Eräs lontoalainen sanomalehti toi ensinnä ilmi tämän yleisen levottomuuden ja julkaisi haastattelun, jolla oli pelottava otsake: "Mr. Butteridge puhuu suunsa puhtaaksi."

Siinä keksijä – jos hän oli sellainen – purki sydämensä.

"Minä tulin maailman äärestä", hän sanoi aluksi, mikä tuntui vahvistavan Kap-jutun, "tuoden isänmaalleni salaisuuden, joka tekisi sen maailman valtijaaksi. Ja mitä saan palkaksi?" Hän vaikeni hetkeksi. "Ikäloput mandariinit minulle äyhkäisevät!.. Ja naista, jota rakastan, kohdellaan kuin rutonlyömää!"

"Olen oikea englantilainen", hän jatkoi yltyneenä, kirjoittaen perästäpäin omakätisesti seuraavan loistavan tunteenpurkauksen: "mutta rajansa on sydämelläkin! Maailmassa on nuorempiakin kansoja – elinvoimaisia kansoja! Kansoja, jotka eivät liikaverisyyden kouristuksissa korise ja ähky muodollisuuden ja virkavaltaisuuden vuoteella! On kansoja, jotka eivät heitä luotaan

maailmanvaltiutta kohdellakseen ylenkatseellisesti tuntematonta miestä ja loukatakseen jaloa naista, jonka kengännauhoja eivät ole kelvolliset päästämään. On kansoja, jotka eivät ummista silmiään tieteelle, eivät ole joutuneet auttamattomasti voimattoman keikarimaisuuden ja rappeutuneisuuden valtaan. Sanalla sanoen, painakaa mieleenne sanani – maailmassa on toisia kansoja!.."

Eritoten tämä puhe teki Bert Smallwaysiin syvän vaikutuksen. "Jos saksalaiset tai amerikkalaiset saavat tästä vihiä", hän virkkoi painokkaasti veljelleen, "silloin on Englannin valtakunta mennyttä kalua. Union Jack [Englannin lippu. – Suom. muist.], niin sanoakseni, ei ole sen paperin arvoinen, jolle se on kirjoitettu, Tom."

"Lieneekö sinusta tänä aamuna apumieheksi?" sanoi Jessica, kun hän vaikenä syvämietteisenä. "Kaikki näkyvät haluavan heti uusia perunoita. Tom ei ennätkään kantaa puoliakaan."

"Me elämme tulivuorella", Bert jatkoi kiinnittämättä huomiota kysymykseen. "Sota voi puhjeta milloin hyvänsä – ja sellainen sota!"

Hän pudisti päätään onnettomuutta ennustavan näköisenä.

"Parasta että viet ensin tämän erän, Tom", sanoi Jessica. Hän kääntyi tuikeana Bertin puoleen. "Onko sulla aikaa tänään?" hän kysyi.

"Eiköpä liene", Bert vastasi. "Puodissa on tänään kovin vähä liikettä. Vaikka hirveästi minua huolettaa tämä vaara, joka meidän maata uhkaa."

"Työllä siitä pääset", sanoi Jessica.

Ja hetken kuluttua Bertkin astui muutoksia ja ihmeitä hautovaan maailmaan, taakkanaan kantamus perunoita ja isänmaallisia huolia. Lopulta jälkimäiset kuitenkin syrjäytti varsin voimakas ärtymys, jonka perunain painavuus ja hankaluus aiheutti, sekä sangen selvä käsitys Jessican perinpohjaisesta inhoittavuudesta.

TOINEN LUKU

Bert Smallways joutuu pulaan

1

Tomin tai Bertin mieleen ei juolahtanutkaan, että tämä Butteridgen merkillinen lentonäyte saattaisi millään erikoisella tavalla vaikuttaa kummankaan elämään, että se valitsisi heidät miljoonien muiden joukosta. Ja oltuaan Bun Hillin huipulla sen todistajina ja nähtyään, kuinka tuo hyönteismäinen laite, jonka pyörivät levyt hohtivat auringonlaskun kultaamina, suristen laskeutui vajansa suojaan, he lähtivät astelemaan suuren ilmaratapylvään varjossa lymyilevää vihannesmyymälää kohti. Ja heidän mieleensä palasi asia josta he olivat keskustelleet, ennenkuin Butteridgen voittoisa lentokone oli sukeltanut esiin Lontoon usvasta.

Keskustelu oli työlästä ja johti mitättömiin tuloksiin. Heidän täytyi puhua huutaen saadakseen Suurkatua pitkin kiitävien gyroskooppi-automobiilien jyrinältä ja puhkinalta sanansa kuuluville, ja keskustelu oli aivan yksityistä ja riitaista laatua. Grubbin liike oli ahdinkotilassa ja Grubb oli taloudellisen kaunopuheisuuden puuskassa luovuttanut puolet osuudesta Bertille, joka viime aikoina oli jäänyt palkatta ja joutunut tuttavallisiin väleihin esimiehensä kanssa.

Bert koetti vakuuttaa Tomille, että tuo uudelleen järjestetty liike Grubb & Smallways tarjosi harkitsevaiselle pikkutaluttajalle verrattoman edullisia ja otollisia tilaisuuksia. Hän alkoi nyt huomata, ikäänkuin asia olisi ollut aivan uusi, että aatteet eivät ensinkään pystyneet Tomiin. Lopulta hän hylkäsi taloudelliset keinot ja käsitteli asiaa yksinomaan veljellisen rakkauden kannalta, jolloin hänen onnistui lainata parikymmentä markkaa kunniasanaansa vastaan.

Toiminimi Grubb & Smallways, ent. Grubb, olikin noin vuoden ajan mennyt itsepintaisesti alaspäin. Monet vuodet tämä liike oli romanttisen epävarmuuden hohteessa ponnistellut Suurkadun varrella epäilyttävän näköisessä puotipahasessa, jota koristi joukko loistavan värisiä polkupyöräilmoituksia, kokoelma kelloja, housunsolkia, öljykannuja, ilmapumpun pidikkeitä, laatikoita, laukkuja ynnä muita tarpeita sekä tiedonannot "Polkupyöriä vuokrataan", "Pyöriä korjataan", "Pyörät täytetään maksutta ilmalla", "Paloöljyä", j.n.e. He toimivat useiden tuntemattomien polkupyörätehtaiden asiamiehinä, varastona oli kaksi näytepyörää ja toisinaan syntyikin kaupat. Myöskin he paikkasivat repeytyneitä pyörän kumeja ja koettivat parastaan muihinkin vammoihin nähden, vaikkei onni aina suosinutkaan heidän yrityksiään. Olipa heillä myytävänä halpoja gramofoneja ja soittolaatikoitakin. Pääasiallisesti heidän liikkeensä perustui kuitenkin polkupyöräin vuokraamiseen. Se oli eriskummallista hommaa, jossa ei noudatettu mitään tunnettuja taloudellisia tai kaupankäynti-periaatteita – eipä oikeastaan minkäänlaisia periaatteita. Heillä oli varasto naisten ja miesten pyöriä niin ränsistyneitä, ettei niiden tilaa voi sanoin kuvailla, ja näitä vuokrattiin huimapäisille ja kokemattomille ihmisille yhdestä shillingistä ensi tunnilta ja kuudesta pennystä seuraavilta. Mutta oikeastaan maksu ei ollut varsin tarkkaan määrätty, ja itsepintaiset pojat voivat vuokrata polkupyörän tunnin kestävään jännittävän vaaralliseen ajoon niinkin vähäisellä maksulla kuin kolmella pennyllä, jos vain saivat Grubbin uskomaan, ettei heillä ollut sen enempiä. Sitten tämä sovitti pikaisesti satulan ja ohjaustangon kohdalleen, voiteli koneen, korjasi taskuunsa takuumaksun, ellei vuokraaja ollut hyvä tuttu, ja niin seikkailija oli valmis aloittamaan uransa. Tavallisesti hän saapuikin takaisin, mutta sattui toisinaan niinkin suuri tapaturma, että Grubbin tai Bertin täytyi itse noutaa kone kotiin. Vuokra-aika laskettiin aina siihen saakka, kuin ajaja palasi myymälään, ja maksu vähennettiin takuusummasta. Harvoin polkupyörä lähti

heidän käsistään kauttaaltaan kelvollisena. Kuluneessa satulakierroksessa, epäluotettavissa poikimissa, löysässä ketjussa, ohjaustangossa ja ennen kaikkia jarrussa sekä kumeissa väijyskeli romanttisia tapaturman mahdollisuuksia. Pelottoman vuokraajan lähtiessä liikkeelle pyörä natisi ja helisi ja piti omituista rytmillistä ritinää. Sitten voi käydä niin, että kellon helistin takertui kiinni tai jarru kieltäytyi toimimasta mäessä; tai istuimen kannatin irtaantui ja satula pudota jyskähti kolme, neljä tuumaa alemmaksi; tai löyhä ja ratiseva ketju luiskahti hammasrattaalta pyörän kiittäessä alamäkeä, joten koneisto äkkiä lakkasi toimimasta pysähdyttämättä kuitenkaan samalla ajajan vauhtia; tai kumi paukahti tai huoahhti hiljaisesti, hereten sitten ponnistelemasta ja laahaten hiekassa.

Kun hiestynyt vuokraaja palasi jalan, Grubb ei välittänyt vähääkään suullisista valituksista, vaan tutki vakavana pyöräänsä.

"Kovinpa sitä on pidelty pahoin", hän tavallisesti puhkesi puhumaan.

Ja lauhkeasti hän rupesi pohtimaan asiaa järjen vaatimuksien mukaan.

"Luuletteko kenties, että polkupyörä ottaa teidät syliinsä ja kantaa teitä", hänen tapanaan oli sanoa. "Teidän on meneteltävä järkevästi.

Sehän on vain pelkkä kone."

Toisinaan korvausvaatimukset aiheuttivat riidan, joka lähenteli väkivaltaa. Se pani aina kaunopuheisuuden ja kärsivällisyyden kovan koettelemuksen alaiseksi, mutta eihän tällaisina edistyksen aikoina tule toimeen melua pitämättä. Monesti työ oli raskasta, mutta siitä huolimatta vuokraaminen tuotti sievoiset tulot, kunnes eräänä päivänä kaksi turhantarkkaa vuokraajaa, jotka välittivät viis logiikan säännöistä, särki kaikki akkuna- ja oviruudut tuottaen suurta tuhoa akkunaan järjestetyille varastolle. He olivat rotevia, raakoja lämmittäjiä Gravesendistä – toinen oli harmissaan siitä, että hänen vasen polkimensa oli irtaantunut, toinen siitä, että pyörän kumirengas oli litistynyt. Bun Hillin mittakaavan mukaan ei niin pienistä tapaturmista olisi kannattanut ensinkään välittää, ja johtuivathan ne yksinomaan siitä, että he olivat pidelleet kovakouraisesti heille uskottuja arkaluontoisia koneita. Eivätkä he voineet lainkaan käsittää, että juuri tuollainen väittelytapa teki heidän asiansa vääräksi. Jos haluaa saada toisen vakuutetuksi siitä, että hän on antanut lainaksi viiallisen pyörän, silloin ei pidä heitellä hänen pumppuaan pitkin myymälää ja viedä hänen malmirumpu-varastoaan kadulle toimittaakseen sen takaisin akkunain läpi. Se ei tuntunutkaan Grubbista tai Bertistä kyllin vakuuttavalta, se vain ärsytti ja harmitti heitä. Riita synnyttää toisen, ja tämä epäsopeu johti Grubbin ja talonomistajan ankaraan väittelyyn siitä, kuka oli siveellisesti ja laillisesti velvoitettu hankkimaan uudet ruudut. Asia kärjistyi äärimmilleen helluntaipyhän aattona.

Lopulta Grubb & Smallwaysin täytyi turvautua sotatempuun ja siirtyä yöllä toiseen asemaan.

He olivat jo kauan tuumailleet sitä. Se oli pieni vajan näköinen puoti, jossa oli peililasi-akkuna sekä perällä yksi huone, ja sijaitsi juuri tien jyrkässä mutkassa Bun Hillin alapäässä. Huolimatta entisen isäntänsä itsepintaisista rettelöimisistä he kamppailivat siellä urheasti perustaen toivonsa myymälän omituiseen asemaan, joka lupasi erinäisiä mahdollisuuksia. Siellä heitä myöskin oli kohtaava lopullinen perikato.

Lontoon-Brightonin valtatie, joka kulki Bun Hillin kautta, oli Englannin valtakunnan ja hallitusmuodon tavoin vähitellen kasvaen saavuttanut nykyisen merkityksensä. Englantilaiset maantiet eroavat Euroopan muista teistä siinä, ettei niitä ole koskaan järjestelmällisesti koetettu suoristaa, ja epäilemättä niiden erikoinen vaihteleva viehättäväisyys johtuukin juuri tästä seikasta. Vanha Bun Hillin valtatie laskeutuu loppupäässään noin kahdeksänkymmentä tai sata jalkaa jyrkästi kiertäen, kääntyy vasemmalle suoraa kulmia tehden, kulkee kaarena noin yhdeksänkymmentä jalkaa kivisillalle ja sitä myöten kuivan ojan yli, joka muinen oli ollut Saukkopuro; ja sitten se kääntyy jälleen jyrkästi oikealle kiertäen tiheätä puuryhmää ja jatkaa matkaansa tavallisena suorana, rauhallisena maantienä. Ennenkuin Bertin ja Grubbin valitsema myymälä rakennettiin, sillä paikalla oli sattunut matkustajille pari onnettomuutta, ja suoraan sanoen heitä viehätti siinä juuri se seikka, että niitä voi tapahtua useampiakin.

Sen edullisuus paljastui heille ensinnä leikkillisessä muodossa.

"Tässäpä on paikka, missä mies saisi toimeentulonsa kanoja pitämällä", sanoi Grubb.

"Ei kanoista saa toimeentuloansa", väitti Bert.

"Saa kyllä, kun antaa niiden juoksennella tiellä", selitti Grubb.

"Automobiili-ihmiset näes maksavat niistä."

Tämä keskustelu johtui heidän mieleensä, kun he todenteolla joutuivat siellä asumaan. Kanoja ei kuitenkaan kannattanut ajatellakaan, niitä olisi täytynyt säilyttää itse puodissa. Mutta se olisi ollut ilmeisesti sopimatonta, sillä tämä myymälä oli peililasiakkunoineen paljon uudenaikaisempi kuin edellinen. "Kyllä tuon akkunan läpi vielä joskus tulla rysähtää joku automobiili", sanoi Bert.

"Tulkoon vaan", vastasi Grubb. "Saammehan silloin vahingonkorvausta. Tulkoon vaan koska hyvänsä. Eikä haittaisi, vaikka se samalla antaisi aika täräyksen hermoillenikin."

"Ja sillävälän", sanoi Bert viekkaasti, "minä ostan itselleni koiran."

Sen hän tekikin. Hän osti kolme kappaletta peräkkäin. Hän hämmästytti Battersean koirakodin hoitajia kysymällä kuuroa ajokoiraa ja hylkäämällä jokaisen ehdokkaan, joka heristi korviaan. "Haluan hyvän, kuuron, hitaan koiran", hän selitti. "Koiran, joka ei väisty tieltä."

Myyjät kävivät kiusallisen uteliaiksi, he selittivät kuuroja koiria olevan harvassa.

"Nähkääs", he sanoivat, "koirat eivät ole kuuroja."

"Minun koirani täytyy olla", sanoi Bert. "Kuulevaisia minulla kyllä on ollut. Sellaisista en enää huoli. Minä, nähkääs, myyn gramofoneja. Tietysti ne pitää panna näytettäessä vähän puhumaan ja soittamaankin. No, kuuleva koira ei siedä sellaista – se kiihtyy, nuuskii, ulvoo ja haukkuu. Se harmittaa ostajia. Ymmärrätekö? Ja kuuleva koira kuvittelee kaikellaista. Ohi kulkevat maankiertäjät ovat sen mielestä murtovarkaita. Se käy jokaisen automobiilin kimppuun. Tämä on kyllä paikallaan, jos haluaa vilkkautta, mutta meidän paikassamme sitä on muutenkin tarpeeksi. Sellaisesta koirasta en välitä. Haluan rauhallisen koiran." Lopulta hän saikin kolme peräkkäin, mutta niistä ei ollut hyötyä. Ensimmäinen hävisi houkutuksista huolimatta tietymättömiin, toisen surmasi yöllä muuan hedelmäautomobiili, joka pakeni, ennenkuin Grubb ennätti kadulle, kolmas sotkeutui erään ohiajavan polkupyöräilijän etupyörään lennättäen tämän myymälään peiliakkunan lävitse. Hän oli viraton ja vararikkoinen näyttelijä. Hän vaati korvausta jostain kuvitellusta vammasta, ei ottanut kuuleviin korviinsakaan sitä, että oli surmannut kallisarvoisen koiran ja särkenyt akkunarudun, pakotti pelkällä ruumiillisella järkkymättömyydellään Grubbin suoristamaan hänen litistyneen etupyöränsä ja ahdisteli tuota kamppailevaa toiminimeä epäinhimillisillä haukkumakirjeillä. Grubb niihin vastasi – purevasti, mutta joutui Bertin mielestä väärään.

Tällaiset onnettomuudet tekivät tilan yhä toivottomammaksi ja kireämmäksi. Akkuna peitettiin laudoilla, ja kun he viivyttelivät sen korjaamista, syntyi uuden isännän, erään Bun Hillin teurastajan kanssa, joka senlisäksi oli kovaääninen, meluisa ja tolkuton mies ikävä riita, mikä oli omansa muistuttamaan heitä entisen isännän vaatimuksista, joita ei vielä oltu tyydytetty. Tällä kannalla olivat asiat, kun Bert aikoi päästää Tominkin velkasetelien kautta osalliseksi liikkeen suomista eduista. Mutta, kuten sanoimme, Tom ei ollut ensinkään yritteliäs luonne. Hänen mielestään rahat oli sijoitettava maatalouteen, ja hän lahjoi veljensä lopettamaan tarjouksensa.

Ja sitten onnettomuus hyökkäsi viimeisen kerran heidän lahoavan liikkeensä kimppuun ja luhisti sen maahan.

2

Köyhä on se sydän, joka ei koskaan iloitse, ja helluntai näytti tuovan hauskaa vaihtelua Grubb & Smallwaysin liikevaikeuksiin. Bert oli veljensä kanssa keskustellessaan päässyt käytännölliseen tulokseen, ja lisäksi oli puoli varastosta saatu vuokratuksi lauantaista maanantaihin asti. He päättivät sen vuoksi olla välittämättä sunnuntaikaupasta ja käyttää sen päivän perin tarpeelliseen virkistykseen ja huvittelemiseen, pitää kerran oikein vietävän hauskaa ja palata maanantaiksi uusin voimin kamppailemaan vaikeuksia vastaan. Uupuneet ja masentuneet ihmiset eivät ole koskaan saaneet

aikaan mitään kelvollista. He olivat tutustuneet kahteen nuoreen neitoon, joilla oli toimi Claphamissa, neiti Flossie Brightiin ja neiti Edna Bunthorneen, ja niinpä päätettiin lähteä neljän hupaisalle pyörämatkalle Kentin sisäosiin ja viettää joutilaina iltapäivä ja ilta puiden ja sananjalkojen suojassa Ashfordin ja Maidstonen välillä.

Neiti Bright osasi ajaa polkupyörällä, ja hänelle otettiin sellainen, ei vuokravarastosta, vaan tietenkin kaupan olevista näytteistä. Neiti Bunthorne, jota Bert erikoisesti suosi, ei osannut ajaa, ja senvuoksi hän sai jonkun aikaa ponnisteltuaan vuokratuksi seuralaiselleen pienet korikärryt Wrayn suuresta liikkeestä Claphamin tien varrelta. Nähdessään molempien nuorien miesten, sievästi puettuina ja palavat paperossit suussa, ajaa huristavan yhtymäpaikalle – Grubb ohjaten taitavasti vieressään naisen pyörää ja Bert tavan takaa toivottaen – täytyi tunnustaa, että topakka mies voi nauraa karhuilleen. Heidän talonisäntänsä, teurastaja, ärsyi pahasti heidän ajaessaan ohi ja huusi jälkeen kovalla, kiukkuisella äänellä: "Menkää hiiteen!"

Mutta siitäkös he välittivät!

Ilma oli ihana, ja vaikka he olivat matkalla etelään päin ennen kello yhdeksää, vilisi teillä jo suuret joukot kansaa. Siellä oli laumoittain nuoria miehiä ja naisia polkupyörillä ja moottoripyörillä ajaen, aimo joukko gyroskooppisia automobiileja, jotka kulkivat polkupyöräin tavoin kahdella pyörällä, ja lisäksi vielä vanhanaikuisia nelipyöräisiä. Helluntaipyhinä on aina liikkeellä vanhoja, kätköön joutuneita ajoneuvoja ja eriskummallisia ihmisiä; niinpä nytkin näki kolmen hengen vaunuja, sähkövaunuja ja rappeutuneita vanhoja kilpa-ajomoottoreja, joiden pyörät olivat varustetut suunnattomilla ilmakumirenkailla. Kerran huviretkelijämme näkivät hevosien kärryineen, ja kerran eräs nuorukainen ratsasti ohitse mustalla hevosella muun yleisön laskiessa leikkiä. Olipa liikkeellä useita ohjattavia ilmalaivojakin, puhumattakaan ilmapalloista. Kaikki tämä oli myymälän synkän tuskallisuuden jälkeen äärettömän jännittävää ja virkistävää. Ednalla oli unikoilla koristettu ruskea olkihattu, joka sopi hänelle ihmeteltävän hyvin, ja hän istui korikärryissään kuin kuningatar; ja Bertin kahdeksanvuotias moottoripyörä veti niitä kuin ihkasen uusi kone.

Mitäpä herra Bert Smallways välitti siitä, että muuan sanomalehti ilmoitustaulullaan julisti:
SAKSA VASTUSTAA MONROE-OPPIA.

Japanin kanta kaksimielinen.

Mitä Suur-Britannia aikoo?

Sotako tulossa?

Ainahan sellaista näki, eikä pyhäpäivinä kiinnitetty huomiota niin luonnolliseen asiaan. Arkipäivinä, päivällisen jälkeen saattoi kenties olla huolissaan valtakunnan ja maailmanpolitiikan tähden; mutta ei aurinkoisena sunnuntaina, kun perässä ajaa sievä tyttö ja rinnalla kilpailee kateellisia pyöräilijöitä. Yhtä välinpitämättömänä pysyi tämä nuori väki silloinkin, kuin se tuon tuostakin näki vilahdukselta sotilaita, jotka tuntuivat olevan sotatoimissa. Maidstonen lähellä he kohtasivat tien varrella yksitoista rakenteeltaan omituista moottoritykkiä ja niiden ympärillä joukon tykkimiehiä tarkastelemassa kaukoputkilla jonkinlaisia juoksuautoja, joita paraillaan kaivettiin lähelle rantasärkkien huippua. Bert ei välittänyt siitä ensinkään.

"Mikäs nyt on?" kysyi Edna.

"Sotaharjoituksia", vastasi Bert.

"Niinkö – minä luulin, että niitä pidettiin pääsiäisen aikaan", sanoi Edna eikä huolinut siitä sen enempää.

Englannin viimeinen suuri sota, buurisota, oli jo unohdettu, ja sotatoimien arvosteleminen oli joutunut pois muodista.

Meidän nuori joukkomme söi luonnonhelmassa hupaisan aterian ja nautti elämästä, kuten ennen muinoin oli tapana Ninivessä. Silmät säteilivät, Grubb oli leikkisä, melkein pä sukkelakin, ja Bert tekaisi komparunoja. Pensaat olivat täynnään kuusamankukkia ja kiulukkoja; tomuunpeittyneeltä etäiseltä maantieltä kuuluvat toivotukset saattoi metsässä kuvitella keijujen maasta kaikuviksi torvien ääniksi. He nauroivat ja rupattelivat, poimivat kukkia, kuhertelivat ja

juttelivat, ja tytöt polttivat paperosseja. Myöskin he painiskelivat piloillaan. Muiden muassa he puhelivat ilmapurjehduksesta ja lupasivat lähteä Bertin lentokoneessa uudelle retkelle, ennenkuin oli kulunut kymmenen vuotta. Sinä iltapäivänä maailma näytti olevan täynnä hauskoja mahdollisuuksia. He ihmettelivät, mitä heidän vanhempainsa isovanhemmat olisivat ajatelleet ilmapurjehduksesta. Seitsemän seutuviisa illalla joukkue lähti paluumatkalle aavistamatta mitään onnettomuutta, mutta he olivat päässeet vasta rantakukkulain huipulle, Wrothamin ja Kingsdownin välille, kun jo sattui tapaturma.

He olivat hämartyessä nousseet mäkeä, Bert halusi päästä mahdollisimman kauas, ennenkuin sytytti lamppunsa – tai koetti sytyttää, sillä tulos oli epävarma – ja he olivat huristen sivuuttaneet useita pyöräilijöitä sekä nelipyöräisen vanhanaikaisen automobiilin, jonka kumirenkaan repeytyminen oli tehnyt rammaksi. Bertin torveen oli tunkeutunut hiukan tomua, ja siitä oli hänen toivotukseensa tullut omituinen, hullunkurisesti pihisevä lisä-ääni. Huvin ja kunnian vuoksi hän toivottelee niin paljon kuin suinkin mahdollista, ja Edna korikärryissään nauroi ihan hillittömästi. He pitivät pitkin tietä aika ilon rytäkettä, joka vaikutti toisiin matkailijoihin eri lailla, aina kunkin luonteensävyn mukaan. Neitonen huomasi akselin seutuviisalta Bertin jalkain välistä lähtevän hyvän joukon sinertävää, pahanhajuista savua, mutta luuli sen kuuluvan moottoriajoneuvoon eikä huolehtinut sen enempää, kunnes se äkkiä leimahti pieneksi keltaiseksi liekiksi.

"Bert!" hän kirkaisi.

Mutta Bert oli sulkenut jarrut niin sukkelasti, että Edna huomasi sekaantuneensa hänen jalkoihinsa, kun hän laskeutui satulasta. Neitonen siirtyi tien oheen ja korjasi nopeasti hattunsa, joka oli joutunut vinoon.

"Peijakas!" Bert sanoi.

Hän seisoivat muutamia turmiollisia sekunteja paikallaan tarkastellen, kuinka paloöljy tippui ja syttyi ja liekki, joka nyt oli ruvennut haaskaamaan emaljiltakin, yhä levisi ja suureni. Etupäässä hän pahoitteli murhemielin, ettei ollut vuosi takaperin myynyt konettaan, niinkuin olisi pitänyt – tavallaan hyvä ajatus, mutta tällaisessa vaarassa hyödytön. Hän kääntyi käskevästi Ednan puoleen. "Tuo kosteata hiekkää", hän sanoi. Sitten hän kuljetti pyörän hiukan syrjemmälle keskitieltä, laski sen maahan ja rupesi etsimään kosteata hiekkää. Liekit ottivat sen vastaan hyväntahtoisena avustuksena ja käyttivät sitä paraansa mukaan. Ne näkyivät kirkastuvan ja hämärä niiden ympärillä tummenevan. Tie oli tällä kalkkikivi-seudulla kova ja niukasti sannaitettu.

Edna kääntyi erään lyhyen, lihavan pyöräilijän puoleen. "Me tarvitsemme kosteata hiekkää", hän sanoi ja lisäsi, "meidän moottorimme palaa." Lyhyt, lihava pyöräilijä tuijotti hetkisen hämmästyneenä, mutta rupesi sitten avuliaasti huudahtaan raappimaan soraa. Jonka jälkeen Bert ja Ednakin rupesivat raappimaan soraa. Paikalle saapui toisiakin pyöräilijöitä, jotka laskeutuivat maahan ja ryhmittäytyivät ympärille liekkien valaisemilla kasvoillaan tyytyväisyyden, mielenkiinnon, uteliaisuuden ilme. "Kosteata hiekkää", sanoi tuo lyhyt, lihava mies raappien hirveästi – "kosteata hiekkää." Muuan noudatti kehotusta. He heittivät työläästi saatuja kourallisia tiesoraa liekkeihin, jotka ottivat ne innostuneina vastaan.

Grubb lähenevästi ajaen ja kuului jo etäältä huutavan jotakin. Hän hyppäsi satulasta ja heitti pyöränsä pensasaitaan. "Ei saa heittää vettä siihen!" hän sanoi – "ei saa heittää vettä siihen!" Hän osoitti määräävää mielenmalttia. Hänestä tuli johtaja. Toiset toistivat kernaasti hänen sanojaan ja matkivat hänen toimiaan. "Ei saa heittää vettä siihen!" he huusivat. Vettä ei ollutkaan saatavissa.

"Pieskää se sammuksiin, senkin hölmöt!" hän sanoi.

Hän tempasi korikärryistä vaipan – se oli itävaltalainen huopavaate ja Bertin talvipeite – ja alkoi piestä palavaa öljyä. Jo näyttikin siltä, kuin hän olisi onnistunut. Mutta hän lennätteli palavia öljylätäköitä tielle, ja toiset jäljittelivät hänen työtänsä hänen intonsa kiihottamina. Bert sieppasi kärryistä istuinpatjan ja rupesi pieksemään; niistä keksittiin toinenkin patja ja pöytäliina. Muuan nuori sankari riisui takkinsa ja yhtyi sammutustyöhön. Puhelu hiljeni hetkiseksi, kuului vain kovaa

huohotusta ja tuimaa läiskintää. Flossie, joka saapui joukon liepeille, huudahti: "Herra Jumala!" ja purskahti ääneensä itkemään. "Auttakaa!" hän sanoi, ja: "Tulipalo!"

Paikalle ennätti tuo rampa automobiilikin pysähtyen siihen ymmällään. Ohjaajana oli kookas, harmaatukkainen, suojuhlaseilla varustettu mies, joka kysyi oxfordilaisella äänenpainolla ja selvästi, huolellisesti sanansa lausuen: "Voimmeko *me* ensinkään auttaa?"

Peite, pöytäliina, patja ja takki olivat öljyn tahraamia ja paloivat. Bertin heiluttama patja näytti olevan viimeisillään, ja ilmassa leijui höyheniä kuin lumihuutaleita hämärässä.

Bert oli käynyt perin pölyiseksi, hikiseksi ja ponteivaksi. Hänestä tuntui siltä, kuin olisi ase riistetty häneltä juuri voiton hetkellä. Tuli väänteleikse kuolemaisillaan matalana ja sähisten, jokainen isku sai sen tuskasta hypähtämään. Mutta nyt Grubb oli vetäytynyt erilleen polkeakseen palavan peitteen sammuksiin, ja toiset herpoontuivat juuri voiton hetkellä. Joku juoksi automobiilin luo. "Hei!" huusi Bert; "jatkakaa!"

Hän heitti tyhjentyneen patjan palavat jätteet syrjään, kiskaisi yltään takkinsa ja hyökkäsi karjaisten liekkien kimppuun. Hän tallasi palavia raunioita, kunnes liekit rupesivat nuoleskelemaan hänen kenkiään. Ednasta hän näytti tulen punertavassa hohteessa sankarilta, ja neitonen ajatteli, että miehenä kelpaisi elää.

Eräeseen syrjästä katsojaan osui kuuma kolikko, joka lensi ilman halki. Silloin Bert muisti taskussaan olevat paperit, hän hoiperteli takaisin koettaen sammuttaa palavaa takkiaan – lamautuneena, hämmästyneenä.

Ednan huomio kiinnittyi eräeseen suopean näköiseen vanhanpuoleiseen katsojaan, jolla oli yllään pyhävaatteet ja päässään silkkihattu. "Voi!" huusi neitonen hänelle. "Auttakaa tätä nuorta miestä! Kuinka te voitte seisoa noin toimetonna?"

"Tervavaate!" huudettiin jostakin.

Ramman automobiilin luo oli äkkiä ilmestynyt vakavan näköinen mies, joka oli puettu varsin vaaleanharmaaseen pyöräilijäpukuun. "Onko teillä tervavaatetta?" hän kysäisi omistajalta.

"On kyllä", vastasi tämä. "On kyllä. Onhan meillä tervavaate."

"Sepä hyvä", sanoi tuo vakavan näköinen mies, äkkiä huutaen. "Antakaa se joutuin tänne!"

Omistaja teki heikosti torjuvia liikkeitä, mutta veti sitten kuin hypnotisoituna esiin erinomaisen suuren tervavaatteen.

"Kas tässä!" huusi vakavan näköinen mies Grubbille. "Ottakaa kiinni!"

Silloin jokainen tajusi, että nyt oli koetettava uutta keinoa. Avuliain käsin tartuttiin oxfordilaisen herran tervavaatteeseen. Toiset vetäytyivät tieltä hälyten hyväksyvästi. Tervavaate sijoitettiin telttakatoksen tavoin palavan polkupyörän ylle ja paiskattiin sitten sen päälle.

"Meidän olisi pitänyt tehdä tämä ennen", huohotti Grubb.

Hetkinen oltiin voitolla. Liekit katosivat. Jokainen koetti päästä koskettamaan tervavaatteen reunaa. Bert painoi molemmin käsin ja yhdellä jalalla maahan muuatta kulmaa. Keskeltä pullistunut tervavaate näytti koettavan hillitä voitonriemuista innostusta. Sitten sen itsetyytyväisyys paisui liian suureksi; se puhkesi keskeltä leveään punaiseen hymyyn. Aivan kuin se olisi avannut suutaan. Se nauroi liekkejä tyrskien. Ne heijastuivat punaisina tervavaatteen omistajan vaanivissa suojuhlaseissa. Jokainen peräytyi.

"Pelastakaa kärryt!" huusi joku, ja nyt tehtiin viimeinen hyökkäys. Mutta kärryjä ei saatu pyörästä erilleen, punonta oli syttynyt, ja viimein nekin paloivat poroksi. Joukko kävi hiljaisemmaksi. Öljyä nielevä liekki alkoi pienetä, kärryjen punonta paukkui ja ritisi. Väkijoukko jakaantui kahteen osaan: ulommaisina seisoivat arvostelijat, neuvojat, toisarvoiset henkilöt, joilla oli ollut vähäpätöinen tehtävä, ja aivan syrjäiset; keskellä oli ryhmä hiestyneitä ja harmistuneita johtajia. Eräs nuori tiedonhaluinen mies, joka tunsu moottoripyörät melkoisen hyvin, takertui Grubbiin ja rupesi väittämään, ettei onnettomuus ollut voinut tapahtua. Grubb kohteli häntä kylmän välinpitämättömästi, ja nuori mies vetäytyi joukon taakse selittäen siellä hyväntahtoiselle silkkihattu-

vanhukselle, että ihmiset saivat tapaturman sattuessa syyttää itseään, kun kerran lähtivät liikkeelle koneilla, joita eivät ymmärtäneet.

Vanha herra antoi hänen puhua jonkun aikaa ja huomautti sitten suunnatonta ihastusta ilmaisevalla äänellä: "Umpikuuro!" ja lisäsi: "Senkin veijareita."

Muuan punakka olkihattuinen mies koetti herättää huomiota. "Minäpä pelastin etupyörän", hän sanoi, "tuokin rengas olisi syttynyt, ellen olisi kaiken aikaa pyörittänyt sitä." Asia huomattiin todeksi. Etupyörän kumirengas oli säilynyt vahingoittumattomana, ja pyörä kieppui vielä verkalleen ympäri koneen mustuneiden ja vääntyneiden jäännösten keskellä. Sillä oli ikäänkuin jonkinlainen itsetietoisien hyveen, moitteettoman arvokkuuden ilme, joka on ominainen köyhälistön keskuudessa asuvalle veronkantajalle. "Tuo pyörä on punnan arvoinen", sanoi punakka mies, "minä pyöritin sitä kaiken aikaa."

Etelästä saapui yhä uutta väkeä, ja jokainen kysyi: "Mitä on tapahtunut?" kunnes Grubb rupesi hermostumaan. Joukon Lontoonpuoleinen pää hupeni hupenemistaan; ihmiset nousivat erilaisiin ajoneuvoihinsa tyytyväisinä näkemäänsä. Äänet häipyivät hämärään, saattoi kuulla naurettavan sitä tai tätä erikoista seikkaa muistettaessa.

"Minun tervavaatteeni taisi hiukan tärveltyä", sanoi automobiilin omistaja.

Grubb myönsi, että omistaja saattoi sen paraiten ratkaista.

"Voinko auttaa muulla tavoin?" kysyi automobiiliherra, kenties hieman ivallisesti.

Bert heräsi toimimaan. "Kuulkaahan", hän sanoi. "Minulla on matkassa nuori neiti. Ellei hän joutu kotiin kello kymmeneksi, niin hän saa jäädä kadulle. Ymmärrätkö? Rahani olivat takkini taskussa ja nyt ne ovat sekaantuneet tuohon palaneeseen sotkuun, joka polttaa sormet. Lieneekö Clapham matkanne varrella?"

"Kyllä se sopii meidän ohjelmaamme", vastasi automobiilin omistaja ja kääntyi Ednan puoleen. "Varsin hauskaa", hän sanoi, "jos seuraatte mukana. Me myöhästymme joka tapauksessa päivälliseltä, niin että voimme kyllä ajaa kotiin Claphamin kautta. Mutta me liikumme hitaanlaisesti."

"Entäs Bert, minne hän joutuu?" kysyi Edna.

"Bertiä me emme voi auttaa", sanoi automobiiliherra, "vaikka tekisimmekin sen hirveän kernaasti."

"Ette kai saisi koko joukolle tilaa?" kysyi Bert viitaten kädellään maassa makaaviin mustuneisiin jäännöksiin.

"Pelkään pahoin, ettei se käy päinsä", sanoi oxfordilainen herra; "olen erittäin pahoillani."

"Sitten minun täytyy viipyä täällä hetkinen", sanoi Bert. "Täytyy vähän tarkastella. Lähde sinä vaan, Edna."

"En tahtoisi jättää sinua, Bert."

"Eipä tässä muu auta, Edna..."

Ennen lähtöään Edna katsahti vielä kerran Bertiin, joka seiso hämärässä paidanhihat repaleina ja mustuneina. Hän seiso syvässä mietteissä rautaromun ja tuhkan ääressä, tehden varsin surullisen vaikutuksen. Katselijain jäännös oli nyt huvennut puoleksi tusinaksi henkilöksi. Flossie ja Grubb valmistautuivat hekin hylkäämään Bertin.

"Älä sure, Bert hyvä", huusi Edna keinotekoisesti hilpeästi. "Näkemään."

"Näkemään, Edna", sanoi Bert.

"Huomenna tavataan."

"Huomenna tavataan", toisti Bert, mutta totta puhuen kohtalo oli määrännyt hänet näkemään suuren osan asuttua maapalloa, ennenkuin hän kohtasi jälleen neitosen.

Bert lainasi laatikon tulitikkuja ja alkoi tulen valossa etsiä puolen punnan kultarahaa, joka yhä vielä piileskeli hiiltyneiden raunioiden keskellä. Hänen kasvonsa olivat vakavat ja alakuloiset.

"Voi, kun ei olisi tapahtunut tuommoista", sanoi Flossie ajaen tiehensä Grubbin rinnalla...

Ja lopulta Bert jäi melkein yksin. Siinä hän seiso murheellisena, mustuneena Prometeuksena, jolle tuli oli muuttunut kiroukseksi. Hänen mielessään oli liikkunut joukko epämääräisiä ajatuksia,

hän vuokraisi rattaat, ryhtyisi ihmeellisiin korjauksiin, tekisi pyörän vielä käyttökuntoiseksi. Nyt, yön pimetessä, hän havaitsi sellaiset aikeet turhiksi. Totuus selveni hänelle koleana ja jäätö hänet kylmävällä varmuudellaan. Hän tarttui ohjaustankoon, nosti koneen koholleen, koetti lykätä sitä eteenpäin. Kumirenkaaton takapyörä oli toivottomassa tilassa, kuten hän oli pelännytkin. Pari minuuttia hän seiso siinä pitäen konettaan pystyssä, epätoivosta jäykistyneenä. Sitten hän ponnisti voimiaan, työnsi hylän luotaan ojaan, potkaisi sitä kerran, silmäili sitä hetkisen ja kääntyi päättäväisesti Lontooseen päin.

Hän ei katsahtanut kertaakaan taakseen.

"Siihen sekin peli loppui", sanoi Bert. "Ei tämä poika pariin vuoteen saa ajaa huristella. Hyvästi pyhäpäivät!.. Äh! Minun olisi pitänyt myydä tuo kirottu kapine, kun kolme vuotta sitten oli tilaisuus siihen."

3

Seuraavana aamuna toiminimi Grubb & Smallways oli syvän alakuloisuuden vallassa. Vähäpätöiseltä tuntui heistä se seikka, että kadun toisella puolella sijaitseva sanomalehti- ja tupakkamyymälä komeili sellaisilla julistuksilla kuin:

AMERIKA JULKAISSUT ULTIMATUMIN.

Englannin täytyy taistella.

Sokaistu sotaministeriömme kieltäytyy yhä vielä neuvottelemasta mr. Butterridgen kanssa.

Suuri rautatieonnettomuus Timbukton luona.

Tai tämä:

SOTA KYNNYKSELLÄ.

New-York tyynenä.

Berliinissä kiihkoa.

Tai jälleen:

WASHINGTON YHÄ VAITI.

Mitä Pariisi aikoo?

Pakokauhu pörssissä.

Kuninkaan puutarha-juhla.

Mr. Butterridge tekee tarjouksen.

Viimeiset vedonlyönnit Teheranissa.

Tai seuraava:

RYHTYYKÖ AMERIKA TAISTELUUN?

Saksalais-vastainen meteli Bagdadissa.

Kunnallishallinto-skandaali Damaskuksessa.

Mr. Butterridgen keksintö Amerikkaan.

Bert tuijotti näihin näkemättömin silmin oviakkunaan ripustetun ilmoitustaulun ylitse. Yllään hänellä oli mustunut rapikkopaita ja eilisen pyhäpuvun takittomat jäännökset. Laudoilla peitetty akkuna teki myymälän pimeäksi ja sanomattoman synkäksi, nuo muutamat kehnot vuokravyörät eivät olleet milloinkaan näyttäneet niin toivottoman kurjilta. Hän ajatteli niiden tovereita, jotka olivat "liesussa", ja iltapäivän läheneviä kinasteluja. Hän ajatteli heidän uutta talonisäntäänsä ja vanhaa isäntää, laskuja ja velkoja. Elämä tuntui ensimmäistä kertaa toivottomalta taistelulta kohtaloo vastaan...

"Grubb, kuulehan", hän sanoi pusertaen kaikesta tästä esiin ydinmehun, "tämä puoti ihan illettää minua."

"Niinpä minuakin", myönsi Grubb.

"Minä olen lopen kyllästynyt siihen. Tuntuu siltä, kuin en viitsisi puhutella koskaan enää ainoatakaan ostajaa."

"Entäs nuo korikärryt", virkkoi Grubb oltuaan hetkisen vaiti.

"Suolle koko kärryt!" sanoi Bert. "Minä en antanutkaan niistä takaus-summaa. Enpä antanutkaan. Mutta –"

Hän kääntyi ystävänsä puoleen. "Kuulehan nyt", hän sanoi, "täällä me emme tule toimeen. Olemme menettäneet rahaa ihan ylettömästi. Nyt on lopulta jouduttu aika häkärään."

"Mikäs tässä auttaa?" arveli Grubb.

"Tehdään puhdasta. Myydään mistä hinnasta hyvänsä niin paljon kuin ennätetään, ja lähdetään tiehemme. Ymmärrätkö? Huonoa liikettä ei kannata pitää. Ei ensinkään. Se on sulaa hulluutta."

"Aivan oikein", sanoi Grubb – "aivan oikein; mutta siihen ei olekaan upotettu sinun pääomiasi."

"Eihän meidän ole pakko upota pääomamme perässä", sanoi Bert pistoksesta välittämättä.

"Noista korikärryistä minä en kuitenkaan vastaa. Se ei ollut minun asiani."

"Kukaan ei ole väittänytkään sellaisia. Jos sinua haluttaa jäädä tänne, niin jää pois. Minä lähden tieheni. Annetaan tämän päivän kulua, mutta sitten olen tipotiessäni. Ymmärrätkös?"

"Jätätkö minut?"

"Jätän niinkin, jos on pakko."

Grubb silmäili myymälää. Totta tosiaan, se oli käynyt tympäiseväksi. Ennen muinoin se oli säteilyt toivoa, kun yritys ja varasto oli uusi ja luottokin mahdollinen. Nyt – nyt se oli mennyt päin männikköä ja kaikki oli rappiolla. Varmaankin talonisäntä saapuisi piakkoin akkunasta ärisemään... "Minne sinä aiot lähteä, Bert?" Grubb kysyi.

Bert kääntyi päin ja silmäili häntä. "Ajattelin asian selväksi kotiin kävellessäni ja sitten vuoteessa. En voinut nukkua hetkeäkään."

"Mitä sinä ajattelit?"

"Suunnitelmia."

"Mitä suunnitelmia?"

"Äh! Sinähän aiot jäädä tänne."

"Enkä aio, jos on tarjona parempaa."

"Se on vaan sellainen aatteen tapainen."

"Annahan kuulla."

"Sinä sait eilen tytöt nauramaan, kun lauloit tuon laulun."

"Ne ovat nyt menneitä asioita", sanoi Grubb.

"Ja Edna hupakko melkein itki – kun minä vetelin."

"Hänen silmänsä lensi kärpänen", väitti Grubb; "minä näin sen. Mutta mitä se sinun suunnitelmaasi kuuluu?"

"Aivan suunnattomasti", sanoi Bert.

"No kuinka?"

"Etkös jo tajua?"

"Ettäkö rupeisimme kaduilla laulamaan?"

"Kaduilla! Vieläkös mitä! Mutta jos kierrettäisiin Englannin kylpypaikoissa, Grubb? ja laulettaisiin! Oltaisiin muka hienoja herroja, jotka esiintyvät pilan vuoksi. Sinun äänesi ei ole ensinkään huono ja minun kelpaa oivallisesti. Minä olisin voinut laulaa suohon jokaisen laulajan, jonka olen kuullut meripaikoissa vetelevän. Ja me osaamme molemmat esiintyä hiukan keikarimaisesti. Vai kuinka? Kas sellainen on minun aatteeni. Minä ja sinä, Grubb, laulamme ja sätkyttelemme säəriämme; niinkuin eilen kurillamme. Siitä se minulle johtuikin mieleen. Ohjelma saadaan helposti kokoon – peräti helposti. Kuusi makupalaa, pari lisänumeroa ja murrejuttuja. Murrejuttuja minä ainakin laskettelen."

Grubb silmäili edelleen pimeätä ja kolkkoa puotiaan; hän ajatteli entistä isäntää ja nykyistä isäntää ja liike-elämän tympäiseväisyyttä yleensä aikana, joka on omiansa herättämään keskiluokassa katkeruutta. Ja sitten hän oli kuulevinaan etäältä banjon helinää ja rannalle ajautuneen sireenin laulua. Aurinko paahtoi kuumana rantahiekkaan, hänen ympärilleen kerääntyi varakkaiden – ainakin satunnaisesti varakkaiden kylpy vieraiden lapsia, kuiskailtiin: "Ne ovat oikeita herrasmiehiä", ja sitten

alkoi hattuun kilistä kuparirahoja. Toisinaan hopeatakin. Pelkästään tuloja; ei lainkaan menoja, ei mitään laskuja. "Minä suostun, Bert", hän sanoi.

"Se on oikein", Bert vastasi. "Nyt emme vitkastele kauaa."

"Eikä meidän tarvitsekaan aloittaa pääomatta", virkkoi Grubb. "Jos viemme parhaat koneet Pyörätorille Finsburyyn, niin saamme kuusi tai seitsemän puntaa. Se käy helposti päinsä huomenna, ennenkuin kukaan saa vihiä..."

"Ajattele, kun vanha Lihamakkara tulee tapansa mukaan rähisemään ja huomaa ilmoituksen: 'Liike suljettu korjaustöiden vuoksi'."

"Sen me teemme", sanoi Grubb innostuneena – "sen me teemme. Ja pannaan toinenkin ilmoitus, että halulliset kysykööt häneltä tarkempia tietoja. Kyllä sitten saavat selvän meistä. Vai mitäs luulet?"

Ennen päivän loppua koko yritys oli valmiiksi suunniteltu. He päättivät ensin nimittää itseään "Meripojiksi", jäljitellen, kenties hiukan onnistumattomasti, erästä hyvin tunnettua seuraa. Bertin mielestä heidän oli hankittava erikoinen puku, joka olisi heleän sinistä verkkaa ja runsaasti koristettu kultanauhoilla ja nyöreillä, samansuuntainen kuin meriupseerienkin, mutta paljon komeampi. Siitä heidän kuitenkin täytyi luopua, koska sellaisen saaminen olisi vienyt liian paljon aikaa ja rahaa. He tajusivat, että oli tyydyttävä huokeampaan ja nopeammin saatavaan asuun, ja Grubb puolusti valkoisia kauhtanoita. Jonkun aikaa he tuumailivat valita vuokra varastostaan kaksi kehnointa polkupyörää, maalata ne ylt'yleensä tulipunaisiksi ja asettaa kellon sijaan kovaäänisimmän automobiilitorven; näillä he sitten ajaisivat kierroksen näytännön alussa ja lopussa. Mutta tämäkin toimenpide alkoi tuntua epäviisaalta.

"Moni ihminen", väitti Bert, "joka ei tuntisi meitä, tuntisi nämä polkupyörät tuiki varmasti, eikä meidän kannata päästää ketään kaivelemaan vanhoja asioita. Ne pitää unohtaa – ja heittää suolle kaikki nämä hemmetin huolet. Ei niistä ole mitään hyvää."

Siitä huolimatta he päättivät ottaa polkupyörät, vaikka se saattoikin olla vaarallista. Asuksi valittiin ruskeat sukat ja sandaalit, halpa valkaisuaton hursti, jonka keskelle oli leikattava reikä, pellavatukka ja parta. Ja muuten he jäisivät ennalleen. "Aavikon dervissheiksi" he aikoivat itseään nimittää ja päänumeroinaan käyttää kahta yleiseen tunnettua laulua, "Rattahilla rinnallani" ja "Mitä maksaa tukkaneulat?"

Ensin he päättivät käydä pienissä kylpypaikoissa ja sitten vähitellen, kannatusta saavutettuaan, ahdistella suurempia kaupunkia. Alkukohdaksi valittiin Kentin Littlestone, pääasiallisesti vaatimattoman nimensä vuoksi. [Littlestone = Pikku kivi. – Suom. muist.]

Niin he suunnittelivat, ja varsin vähäarvoiselta heistä tuntui se, että maailman useimmat hallitukset valmistelivat sotaa heidän jutustaessaan. Keskipäivän aikaan he huomasivat ensimmäisen iltalehtien ilmoitustauluista huutavan heille kadun yli:

SOTAPILVI KÄY SYNKEMMÄKSI

Ei sen enempää.

"Aina ne siitä sodasta nykyään hälisevät!", sanoi Bert. "Jonakin kauniina päivänä ne sen saavatkin todenteolla niskaansa, elleivät pidä varaansa."

4

Nyt lukija ymmärtäneen tuon äkillisen ilmestyksen, joka herätti enemmän hämmästyystä kuin ihastusta Dymchurchin rauhallisella ja vaatimattomalla rantahietikolla. Dymchurch oli niitä Englannin rannikon paikkoja, joihin yksiraiteinen rata viimeksi ulonnettiin, ja siksipä sen avarat hietikot olivatkin vielä tämän kertomuksen aikaan vain perin harvojen salaisuutena ja hupina. He saapuivat sinne paetakseen vulgarisuutta ja liioiteltua ylellisyyttä, kylpemään ja istuskelemaan,

pakinoimaan ja leikkimään lastensa kanssa rauhassa, eivätkä "Aavikon dervisshit" miellyttäneet heitä ensinkään.

Nuo kaksi valkoista olentoa saapuivat heidän kimppuunsa äärettömyydestä, ajaen tulipunaisilla polkupyörillään rantahietikkaa myöten Littlestonesta päin. He lähestyivät lähestymistään ja suurenvat suurenemistaan, toivottaen ja päästellen outoja huutoja ja yleensä uhaten synnyttää mitä kiusallisinta hälinää. "Hyvä jumala!" sanoi Dymchurch, "mitä tämä merkitsee?"

Sitten nämä nuoret miehet ennakolta sovitun suunnitelman mukaan kiersivät peräkkäisrivistä rintamariviin, astuivat maahan ja seisoivat asennossa. "Arvoisat naiset ja herrat", he sanoivat, "sallikaa meidän esittää teille 'Aavikon dervisshit'." He tekivät syvän kumarruksen.

Rannalla oleskelevat vähälukuiset ryhmät katselivat heitä enimmäkseen kauhistuneina, mutta muutamat lapset ja nuoret alkoivat uteliaina lähestyä. "Ei ainoatakaan poliisia koko rannalla", sanoi Grubb matalalla äänellä, ja "Aavikon dervisshit" latoivat pyöränsä päällekkäin hullunkurisen toimekkaina, houkutellen erään perin yksinkertaisen pikku pojan nauramaan. Sitten he vetivät syvään henkeään ja aloittivat hilpeästi laulun "Mitä maksaa tukkaneulat?" Grubb laului, Bert koetti paraansa mukaan saada säestyksen voimakkaaksi, ja jokaisen säkeistön lopussa he tepastelivat kaapujaan kannattaen muutamia tanssiaskeleita, joita he olivat huolellisesti harjoitelleet.

Ting-a-ling-a-ting-a-ling-a-ting-a-ting-a-tang.

Mitä tukkaneulat maksaa nyt?

Niin he lauloivat ja tanssivat Dymchurchin päivänpaisteisella rannalla, ja lapset lähestyivät näitä narrimaisia nuoria miehiä ihmetellen, miksi he noin käyttäytyivät, ja vanhemmat ihmiset näyttivät kylmiltä ja tyllyiltä.

Ylt'ympäri pitkin Europan rannikoita helisivät banjot sinä aamuna, ihmiset lauloivat ja hälisivät, lapset leikkivät auringonpaisteessa, huvipurret kulkivat edes ja takaisin. Lainkaan aavistamatta uhkaavia vaaroja jokapäiväinen täyteläinen elämä kulki hilpeänä ja ajattelematta tietään. Kaupungeissa miehet hyörivät toimissaan. Sanomalehdet, jotka niin usein olivat huutaneet: "susi, susi!" huusivat sitä nyt turhaan.

5

Loilottaessaan kolmatta kertaa laulukertoaan Bert ja Grubb huomasivat etäällä luoteisella taivaalla sangen suuren, kullanuskean ilmapallon, joka kiiti nopeasti heitä kohti. "Juuri kuin olemme pääsemässä vauhtiin", mutisi Grubb, "niin eikös vaan ilmestykin kilpailijoita. Anna tulla, Bert!"

Ting-a-ling-a-ting-a-ling-a-ting-a-ling-a-tang.

Mitä tukkaneulat maksaa nyt?

Ilmapallo kohosi ja laskeutui, katosi näkyvistä "painui maahan, jumalan kiitos", sanoi Grubb – ilmestyi ponnahtaen uudelleen näkyviin. "Peijakas!" virkkoi Grubb. "Liikuttele jalkojasi, Bert, muuten ne huomaavat sen!"

He päättivät tanssinsa ja jäivät sitten ihmeissään tuijottamaan.

"Tuossa pallossa ei ole kaikki niinkuin pitäisi olla", sanoi Bert.

Kaikki katselivat nyt ilmapalloa, joka läheni nopeasti rivakan luoteistuulen kuljettamana. Kukaan ei enää välittänyt laulusta ja tanssista, Bert ja Grubbin sen unohtivat ja ohjelman seuraava numero jäi kokonaan suorittamatta. Ilmapallo poukkelehti, aivan kuin sillä matkustavat olisivat koettaneet laskeutua maahan. Se lähestyi verkalleen vaipuen, kosketti maata, kimmosi silmänräpäyksessä viisikymmentä jalkaa ylöspäin ja rupesi heti jälleen laskeutumaan. Sen kori iski puuryhmään, ja muuan musta olento, joka oli rimpuillut köysissä, putosi tai hypähti takaisin koriin. Seuraavassa hetkessä se oli aivan lähellä. Suunnattomalta se näytti, talon kokoiselta, ja se kiiti nopeasti rantahietikkaa kohti; perässä laahasi pitkä köysi, ja korissa oleva mies huuteli hirveän kovalla äänellä. Hän näkyi riisuvan vaatteitaan, sitten hänen päänsä pisti esiin korin reunalta. "Tarttukaa köyteen!" he kuuluivat aivan selvästi.

"Avuksi, Bert!" huusi Grubb ja lähti juoksemaan köyden perään.

Bert seurasi esimerkkiä ja töyttysi kumoon lentämättä erääseen kalastajaan, joka oli samoilla asioilla. Muuan lasta kantava vaimo, kaksi pikku poikaa käsissään leikkilapiot ja eräs tukeva flanellipukuinen herrasmies ennättivät kaikki jotensakin samaan aikaan laahaavan köyden luo ja alkoivat hyppiä sen yli koettaessaan saada sitä käsiinsä. Bert joutui kiemurtelevaan häntäpäähän ja astui sen päälle, pyllähti kumoon ja kaappasi siitä kiinni. Muutamassa sekunnissa koko rantahietikon hajallaan oleskellut väestö oli ikäänkuin kiteytynyt köyteen ja kiskoi palloa alaspäin korissa olevan miehen kiivaiden ja yllyttävien ohjausten mukaan. "Vetäkää, minä sanon", huusi mies – "vetäkää!"

Hetken ajan ilmapallo totteli vauhtiaan ja tuulta ja raahasi ihmisankkuriaan merelle päin. Se putosi, kosketti vettä loiskahuttaen sitä hopeisena hyrskkeenä ympärilleen ja ponnahti takaisin kuten ihmisen sormi jotain kuumaa koskettaessaan. "Kiskokaa maalle", sanoi mies. "*Hän on pyörtnyt!*"

Hän hoiteli jotain näkymätöntä esinettä, ihmisjoukon vetäessä ilmapalloa maihin. Bert seisoi lähinnä ja oli kerrassaan kiihottunut. Innoissaan hän kompastui tuon tuostakin pitkään dervissihipukuunsa. Hän ei ollut milloinkaan voinut kuvitellaakaan, mikä iso, kevyt, pyörivä laitos ilmapallo oli. Kori oli punottu ruskeista, karkeista virpilöistä ja verrattain pieni. Köysi, josta hän kiskoi, oli kiinnitetty tukevalta näyttävään renkaaseen neljä, viisi jalkaa korin yläpuolella, joka nykäisyllä hän veti tuon keikkuvan korin pari, kolme jalkaa lähemmäksi. Korista kuului raivokasta mylvinää: "Pyörtnyt, totta totisesti!" ja sitten: "Hänen sydämensä – kaikki nämä koettelemukset ovat sen murtaneet!"

Ilmapallo herkesi rimpuilemasta ja painui alaspäin. Bert hellitti köydestä ja juoksi eteenpäin tarttuakseen siihen uudesta kohdasta. Seuraavassa tuokiossa hän oli saanut kiinni korista. "Pitäkää kiinni", sanoi korissa oleva mies, ja hänen kasvonsa ilmestyivät aivan Bertin lähelle – omituisen tutut kasvot, tuikeat kulmakarvat, leveähkö nenä, suunnattomat mustat viikset. Hän oli riisunut yltään takin ja liivit – luultavasti ollakseen valmis uimaan henkensä kaupalla – ja hänen musta tukkansa oli hirveässä epäjärjestyksessä. "Tarttukaahan, hyvät ihmiset, koriin yltympärinsä", hän sanoi. "Täällä on eräs pyörtnyt nainen – tai kenties hän on saanut sydänhalvauksen. Taivas sen tietää! Nimeni on Butteridge. Butteridge on nimeni – ilmapallossa. Painautukaahan nyt kaikki reunalle. Toista kertaa minä en enää nouse tällaisiin vedenpaisumuksen aikaisiin laitteisiin. Repäisyneura [Nuora, joka ulottuu ilmapallon pohjasta lakeen asti ja jonka avulla pallo reväistään rikki hätätilassa. Suom. muist.] petti eikä läppä toiminutkaan. Jos kerran vielä tapaam sen lurjuksen, jonka, olisi pitänyt katsoa – "

Äkkiä hän työnsi päänsä ulos köysien välistä ja sanoi vakavasti nuhdellen: "Toimittakaa hiukan konjakkia! – hyvää konjakkia!" Eräs joukosta lähti sitä noutamaan.

Korissa makasi pitkällään jonkinlaisella lepopenkillä perinpohjin toivottomassa asennossa muuan kookas, vaaleaverinen nainen, yllään turkkinuttu ja suuri, runsaskukkainen hattu. Hänen päänsä nojasi korin kulmaan, silmät olivat suljetut ja suu auki. "Rakkaani", sanoi Butteridge tavallisella kovalla äänellä, "me olemme pelastetut!"

Nainen ei liikahtanut.

"Rakkaani!" sanoi Butteridge korottaen ääntään melkoisesti, "me olemme pelastetut!"

Nainen pysyi yhä aivan tunteetonna.

Silloin Butteridge paljasti sielunsa tulisen sisustan. "Jos hän on kuollut", hän virkkoi, kohottaen verkalleen nyrkkiään ilmapalloa kohti ja puhuen suunnattomasti väräjäväällä, mylvivällä äänellä – "jos hän on kuollut, niin minä r-r-repäisen taivaan kahtia kuten vaatteen! Hänet täytyy saada ulos", hän huusi, sieraimet liikutuksesta laajentuen – "hänet täytyy saada ulos. En voi antaa hänen kuolla punotussa koripahasessa – hän on luotu kuninkaallisia palatseja varten! Pitäkää kiinni korista! Onko joukossanne voimakasta miestä, joka ottaisi hänet vastaan, jos ojennan hänet?"

Hän kokosi voimakkaalla liikkeellä naisen syliinsä ja nosti hänet ilmaan. "Älkää antako korin poukkelhtia", hän sanoi ympärillä oleville. "Painautukaa sitä vasten. Hän ei ole mikään kevyt nainen, ja kun hän joutuu ulos – niin se keventyy."

Bert hypähti nokkelasti istumaan korin reunalle. Toiset tarttuivat tukevammin köysiin ja renkaaseen.

"Oletteko valmiit?" Butteridge kysyi.

Hän nousi lepopenkille ja kohotti naista varovaisesti. Sitten hän istuutui korin reunalle vastapäätä Berttiä ja työnsi toisen jalkansa ulkopuolelle. Joku nuora tai muu este näkyi haittaavan häntä. "Tahtoisiko joku auttaa minua?" hän sanoi. "Jos voisitte ottaa tämän rouvan?"

Juuri tällä hetkellä, kun Butteridge taakkoineen viippui taitavasti korin laidalla, nainen tointui. Hän tointui äkisti ja väkivaltaisesti, huutaen kovalla, sydäntä särkevällä äänellä: "Alfred! Pelasta minut!" Ja hän heilutti käsivarsiaan etsien ja kietoi ne Butteridgen ympärille.

Bertistä tuntui siltä, että kori huojui hetkisen ja sitten hypähti pystyyn ja potkaisi häntä. Hän näki myöskin naisen kenkien ja Butteridgen oikean jalan tekevän kaaren ilmassa, kadotakseen senjälkeen korin laidan yli. Hänen vaikutelmansa olivat sekavat, mutta sen verran hän tajusi, että hän oli menettänyt tasapainonsa ja joutuisi seisomaan päällään tuossa natisevassa korissa. Hän levitti kätensä koettaen takertua johonkin. Päällään hän seisoikin, enemmän tai vähemmän, pellavaparta irtaantui ja luisti hänen suuhunsa, hänen poskensa hankasi korin seinään, nenä hautautui hiekkasäkkiin. Kori heilahti voimakkaasti ja jäi paikoilleen.

"Tuhat tulimmaista!" hän sanoi.

Hän luuli huumaantuneensa, sillä korvissa suhisi ja ihmisten äänet kaikuivat niin heikosti ja etäältä. He huusivat kuin menninkäiset vuoren sisässä.

Pystyyn pääseminen kävi hieman vaikeaksi. Hänen jalkansa olivat sotkeutuneet Butteridgen vaatteisiin, jotka tämä herra oli heittänyt yltään arvellessaan pian olevansa pakotettu hyppäämään mereen. Bert karjui puolittain vihaisena, puolittain valittaen: "Teidän olisi pitänyt sanoa, että aioitte kaataa korin kumoon." Sitten hän nousi seisaalleen ja tarttui tiukasti korin köysiin.

Hänen allaan, syvällä hänen allaan lepäsi Englannin kanaali loistavan sinisenä. Kaukana häämötti päivänpaisteessa Dymchurchin ranta ja säännöttömät taloryhmät, pieninä ja alaspäin painuen, ikäänkuin joku olisi sitä koveraksi taivuttanut. Hän saattoi nähdä tuon pienen joukon, jonka hän oli niin äkkiä jättänyt. Grubb juoksi "Aavikon dervisshin" valkoisessa kaavussa rantaa pitkin. Butteridge seisoivat polviaan myöten vedessä kauheasti karjuen. Nainen istui rannalla runsaskukkainen hattu sylissään, aivan hyljättynä. Pitkin rantahietikkoa oli kuin sinne tänne ripoteltuna pieniä ihmisiä – näytti siltä kuin heillä olisi vain pää ja jalat – ja kaikki katselivat ylöspäin. Ja ilmapallo, joka oli melkoisesti keventynyt Butteridgesta ja hänen seuralaisestaan vapauduttuaan, kiiti pilviä kohti kilpailuautomobiilin vauhdilla. "Voi turkanen!" sanoi Bert; "tämäpä on soma juttu!"

Hän katseli jännittyneenä väistyvää rannikkoa ja pani merkille, ettei hänen päätään huimannut. Sitten hän tarkasteli ylimalkaisesti köysiä ja nuoria hämärästi tuumien, että tässä "olisi tehtävä jotakin". "Min'en rupea sotkemaan niitä", hän sanoi lopulta ja istuutui patjalle; "en koske koko laitokseen... Mitähän tässä pitäisi tehdä?"

Pian hän nousi jälleen pystyyn ja tuijotti pitkän aikaa alaspäin vaipuvaa maailmaa, itäisen puolen valkeita kallioita ja vasemmalla leviäviä rämeitä; siellä oli avara pienoiskuva metsättömiä lakeuksia ja kankaita, hämöttäviä kaupunkeja ja satamia, jokia ja nauhantapaisia teitä. Yhäti laajenevalla ulapalla näkyi aluksia, laivankansia ja perspektiivisesti lyhentyneitä savutorvia ja suuri rautatiesilta, joka harppasi Kanaalin ylitse Folkestonesta Boulogneen. Lopulta ensin pienet hattarat, sitten ohut pilvikerros kätki näköalan. Häntä ei laisinkaan pyörryttänyt eikä pahasti pelottanutkaan; hän oli vain suunnattomasti ymmällään.

KOLMAS LUKU

Ilmapallossa

1

Bert Smallways oli ihan jokapäiväinen olio, tuollainen nenäkäs, älyltään rajoitettu sielu, jommoisia kahdennenkymmenennen vuosisadan alkupuoli oli luonut miljoonittain maailman jokaisessa maassa. Kaiken elämänsä hän oli viettänyt ahtailla kaduilla, rumien rakennusten välissä, joiden yli hän ei voinut nähdä, ja ahtaassa ajatuspiirissä, josta ei käynyt pakeneminen. Hänen mielestään ihmisen koko velvollisuus oli siinä, että hän oli toisia sukkelampi, "tienasi kolikoita", kuten hän sanoi, ja huvitteli. Hän oli todellakin sellaisia ihmisiä, jotka olivat tehneet Englannista ja Amerikasta sen, mitä ne olivat. Toistaiseksi onni oli ollut hänelle vastainen, mutta se ei kuulunut tähän. Hän oli eteenpäin rynnistävä ja voitonhaluinen yksilö, vailla isänmaallisuutta, lojaalisuutta, uhrautuvaisuutta, kunniantuntoa, vieläpä rohkeuttakin. Omituisen tapahtuman kautta hän oli nyt hetkeksi nostettu erilleen ihmeellisestä uudenaikaisesta maailmastaan, erilleen kaikesta sen hyörintästä ja hälinästä; kuin kuollut ja irralleen temmaistu kappale hän leijaili meren ja taivaan välillä. Tuntui aivan siltä, kuin taivas kokeilisi hänellä, kuin se olisi poiminut hänet näytteenä miljoonain englantilaisten joukosta tarkastaakseen häntä lähemmin ja nähdäkseen, miten ihmissielun kävi. Mutta en rupea kuvittelemaankaan, mitä taivas siinä tapauksessa hänelle teki, sillä olen jo ammin hylännyt kaikki teoriat taivaan ihanteista ja palkkioista.

Ihmiselämän merkellisimpiä seikkoja on leijua yksinään ilmapallossa neljän- tai viidentoista tuhannen jalan korkeudessa – ja niille tienoin Bert Smallways oli pian kohonnut. Se on niitä harvoja yliluonnollisia asioita, jotka ovat ihmiselle mahdollisia. Lentokonekaan ei voi koskaan saavuttaa parempaa tulosta. Silloin siirtyy harvinaisella tavalla erilleen maailmasta. Se merkitsee ennen aavistamatonta hiljaisuutta ja yksinäisyyttä, jonka ei tarvitse pelätä häiriytyvän, tyvenyyttä, johon ei mikään sopimaton hyminä tunkeudu. Se on samaa kuin taivaan näkeminen.

Korviin ei uletu ainoatakaan ääntä ihmiskunnan melusta ja melskeestä, ilma on niin seestä ja suloista, että sen saastuminen tuntuu mahdottomalta. Ei yksikään lintu tai hyönteinen kohoa niin korkealle. Ilmapalloon ei tunkeudu ainoakaan tuulenhenkäys, ei ainoakaan viima sitä kahistele, sillä se liikkuu tuulen mukana ja on itse osa ilmakehää. Jouduttuaan kerran liikkeelle se ei heilu eikä keinu; on mahdotonta tuntea, nouseeko se vai laskeeko. Bert oli melko lailla viluissaan, mutta ei tuntenut vuorikipua. Hän veti ylleen Butteridgen nutun, päällystakin ja käsineet – puki ne "Aavikon dervissin" kaavun ylle, joka verhosi hänen halpaa pyhäasuaan – ja istui pitkän aikaa perin hiljaa tuon oudon rauhan valtaamana. Hänen yläpuolellaan oli kevyt, kuultava, aaltoileva pallo kiiltävän ruskeasta öljytystä silkistä, huikaiseva päivänpaiste ja taivaan avara syvänsininen kupu. Alhaalla, syvällä alhaalla, oli lattiana päivänpaisteinen pilvikenttä, jonka suunnattomien halkeamain läpi siinti meri.

Alhaalta tarkastellessa olisi nähnyt hänen päänsä, liikkumattoman pienen mustan nupin, pistävän esiin korista, ensin pitkän aikaa toiselta puolen, sitten hetkiseksi häviävän ilmestyäkseen jälleen toiselle puolen.

Hän ei ollut laisinkaan peloissaan tai levoton. Hän ajatteli, että kuten tämä hillitsemätön laite oli noin syöksynyt taivasta kohti, se saattoi samaten jonkun ajan kuluttua syöksyä jälleen alas; mutta se ajatus ei sanottavasti kiusannut häntä. Pääasiallisesti hän oli ihmeissään. Ilmapallossa ei tarvitse pelätä – ennenkuin se laskeutuu.

"Helkkari!" hän virkkoi viimein tuntien puhumisen tarvetta; "parempi tämä on kuin moottoripyörä.

"Hyvä täällä on olla!

"Varmaankin ne nyt tiedustelevat minua sähköiteitse..."

Seuraavana tuntina hän tutkiskeli korin varusteita suurella tarkkuudella. Hänen yläpuolellaan oli ilmapallon kokoonkurtistettu nielu, jonka avoimesta reiästä hän voi kurkistaa sen avaraan, tyhjään hiljaiseen sisustaan ja josta riippui kaksi hienoa, merkitykseltään käsittämätöntä nuoraa, toinen valkoinen, toinen punainen, kadoten renkaan alapuolella sijaitseviin pusseihin. Ilmapallon verkkosuojaus päättyi nuoriin, jotka oli sidottu renkaaseen, suureen teräksellä vyötettyyn kehään, johon kori oli köysillä kiinnitetty. Siitä riippui laahusköysi ja hara, ja korin sivuilla oli joukko säkkejä. Bert otaksui ne painolastiksi, joka "oli hurahutettava alas", jos ilmapallo rupesi vaipumaan. "Eipä ole vielä pelkoa vaipumisesta", Bert arveli.

Renkaasta riippui aneroidi ja eräs laatikkomainen kone. Jälkimmäisessä oli norsunluinen levy, johon oli merkitty "statoscope" ja muita ranskalaisia sanoja, ja pieni viisari värisi ja heilui sanojen *Montée* ja *Descents* välillä "Aivan oikein", virkkoi Bert, "siitä näkee, onko pallo nousemassa vaiko laskemassa." Korin punaisella, patjoitetulla penkillä oli pari vaippaa sekä valokuvauskone ja vastaisissa nurkissa korin pohjalla tyhjä sampanjapullo ja lasi. "Virvoituksia", sanoi Bert mieltäväisesti, potkiskellen tyhjää pulloa. Sitten hänen päähänsä juolahti oivallinen ajatus. Hän havaitsi, että molemmat lepopenkit olivatkin laatikoita, ja niistä hän löysi sellaista, mikä Butterridgen mielestä kuului ilmapalloretken varusteisiin: korin, joka sisälsi lihapiirakan, roomalaisen piirakan, kylmää linnunpaistia, tomaatteja, vihanneksia, voileipiä, suuren leivoksen, veitsiä, haarukoita ja paperilautasia, itsestään kuumentuvia kahvi- ja kaakaokannuja, leipää, voita ja hilloa, useita huolellisesti käärittyjä sampanjapulloja, kivennäisvesipulloja ja suuren astian pesuvettä, paperilaukun, karttoja ja kompassin, matkalaukun, jossa oli joukko toalettitarpeita, m.m. käherryspihdit ja tukkaneuloja, korvasuojustimilla varustetun lakin j.n.e.

"Kokonainen talous", sanoi Bert näitä varusteita tarkastellen, kun hän satoi korvasuojukset leukansa alle.

Hän katsoi korin reunan ylitse. Loistavat pilvet olivat kaukana alhaalla. Ne olivat tihentyneet, niin että koko maailma oli niiden peitossa. Etelässä ne olivat kasaantuneet suuriksi lumiröykkiöiksi – hän melkein luuli niitä vuoriksi – pohjoisessa ja idässä ne levisivät aaltomaisina lakeuksina ja huikaisivat päivänpaisteessa.

"Kuinkahan kauan ilmapallo pysyy ylhäällä?" hän virkkoi.

Hän luuli pysyvänsä aivan paikallaan, niin huomaamattomasti tuo hirviö ajelehti ympäröivän ilman mukana. "Ei suinkaan tästä pääse alas, ennenkuin pannaan kone käymään takaperin", sanoi hän.

Hän tutki statuskooppiä "Yhä se vaan monteeraa", hän sanoi.

"Mitenkähän kävisi, jos nuorasta vetäisi? – Ei", hän päätti, "min'en rupea sotkemaan niitä."

Myöhemmin hän vetäisi sekä repäisy- että läppänuorasta, mutta, kuten Butteridge jo oli huomannut, ne olivat takertuneet erääseen laskokseen nielussa. Ei siis tapahtunut mitään. Ellei tuota pikku estettä olisi ollut, repäisynuora olisi viiltänyt ilmapallon auki, ikäänkuin miekalla halkaisten, ja herra Smallways olisi syöksynyt ijanikaikkisuuteen muutaman tuhannen jalan nopeudella sekunnissa. "Ei käy!" hän sanoi kiskaisten vielä kerran. Sitten hän ryhtyi aterioimaan.

Hän avasi pullon sampanjaa, joka heti, kun lanka oli katkaistu, lennätti korkkinsa ulos uskomattoman kiukkuisesti ja suurimmalta osaltaan itsekin seurasi sitä avaruuteen. Bert sai kuitenkin lasillisen. "Ilmanpaine sen teki", hän sanoi saaden viimeinkin tilaisuuden käyttää kouluaikinsa alkeellisia fysiografian tietoja. "Ensi kerralla pitää olla varuillaan. Sitä juomaa ei kannata tuhlaata."

Sitten hän rupesi etsimään tulitikkuja käyttääkseen hyväkseen Butterridgen sikaareja. Mutta omni suosi häntä jälleen, hän ei löytänyt sellaisia sytyttäkseen yläpuolellaan olevan kaasun. Muussa tapauksessa hän olisi vaipunut alaspäin tulenlieskana, loistavana, mutta lyhytaikaisena

ilotulituksenä. "Saamarin Grubb!" hän lausui. "Nyt se piti taas minun laatikkoni. Aina se vie toiselta tikut."

Hän levähti hetkisen. Sitten hän nousi, tassutteli ympäri koria, asetteli painolastisäkkejä, tarkasteli jonkun aikaa pilviä ja ryhtyi tutkimaan laatikosta löytämiään karttoja. Bertin mielestä kartat olivat huvittavia, ja hän kulutti hetkisen koettelemalla saada käsiinsä Ranskan tai Kanaalin kartan; mutta ne olivat kaikki englantilaisia sotilaskarttoja. Siitä hänen ajatuksensa johtuivat kieliin ja hän koetteli muistella kouluranskaansa. "Je suis Anglais. C'est une méprise. Je suis arrivé par accident ici" [Olen englantilainen. Tämä on erehdys. Olen tullut tänne tapaturman kautta. – Suom.]; nämä hän arveli sopivimmiksi sanontatavoiksi. Hänen mieleensä juolahti, että hän saattoi huvikseen lueskella Butteridgen kirjeitä ja muistikirjaa, ja siten hän sai iltapäivänsä kulumaan.

2

Hän istui patjoitetulla laatikolla varsin huolellisesti verhottuna, sillä sää oli purevan kylmä ja selkeä. Alimpana hänellä oli yllään etukaupungin keikarin yksinkertaiset alusvaatteet, vaatimaton sininen sarssipuku, sandaalintapaiset polkupyöräkengät ja housujen päälle vedetyt ruskeat sukat; sitten seurasi "Aavikon dervissille" sopiva kaapu, sitten Butteridgen liivit ja nuttu sekä suuri nahalla sisustettu päällystakki; lopuksi naisen väljät turkit ja polvien ympäri kiedottu vaippa. Päässään hänellä oli pellavatukka ja sen yllä Butteridgen suuri lakki, jonka suojustimet olivat vedetyt korville. Jalkoja lämmitti Butteridgen nahkaiset päällyskengät. Ilmapallon kori oli pieni ja siisti, hän oli löytänyt kevyen laskupöydän, sovittanut sen vierelleen ja asettanut sille lasin sampanjaa. Ja hänen ympärillään, ylä- ja alapuolella oli avaruus – sellainen kirkas tyhjyys ja hiljaisuus, jommoista vain ilmapurjehtija saa kokea.

Hän ei tietänyt, minne pallo mahtoi ajautua ja mitä nyt tapahtuisi. Hän tyytyi tilaansa rauhallisena, tuottaen kunniaa Smallwaysien rohkeudelle, jonka olisi täydellä syyllä voinut olettaa laadultaan paljon kehnommaksi ja halveksittavammaksi. Oman käsityksensä mukaan hänen oli jouduttava jonnekin, ja ellei hän silloin ruhjoutuisi mäsäksi, toimittaisi joku, luultavasti jokin "seura", hänet ilmapalloon takaisin Englantiin. Ellei niin kävisi, hän tiedustelisi varsin pontevasti Englannin konsulia. "Le Consuelo Britannique", hän päätti sanoa. "Apportez moi à le Consuelo Britannique s'il vous plait", hän aikoi sanoa, sillä osasihan hän jonkun verran ranskaa. Odotellessaan hän kiintyi tutkimaan Butteridgen papereita.

Niiden joukossa oli aivan yksityisiä kirjeitä, muiden muassa useita kiihkeitä rakkauskirjeitä, jotka oli kirjoitettu suurella naisen käsialalla. Ne eivät kuulu meille, ja paheksuen on mainittava, että Bert ne luki.

Luettuaan hän huomautti omituisen hämmästyksen valtaamana: "Voi turkanen!" ja sitten, kauan vaiettuaan: "Mahtaakohan se olla tuo nainen?"

"Hyvä jumala!"

Hän vaipui pitkäksi aikaa mietteisiinsä.

Sen jälkeen hän ryhtyi jälleen tutkimaan Butteridgen sisustaa. Paperien joukossa oli sanomalehdistä leikattuja haastatteluja ja useita saksankielisiä kirjeitä, sitten myöskin muutamia saksalaisella käsialalla kirjoitettuja englanninkielisiä. "Äläpäs!" sanoi Bert.

Eräässä viimeksi mainituista, jonka hän ensiksi sai käteensä, pyydettiin anteeksi, ettei hänelle oltu ennemmin kirjoitettu englannin kielellä, mikä erehdys oli hänelle aiheuttanut haittaa ja viivytystä, ja siirryttiin sitten asiaan, joka Bertin mielestä oli suunnattoman jännittävää. "Ymmärrämme täydellisesti, että olette vaikeassa asemassa ja että teitä mahdollisesti vartioidaankin asiain ollessa nykyisellä kannalla. Mutta, hyvä herra, emme kuitenkaan voi uskoa, että teitä ruvettaisiin toden teolla estämään, jos haluaisitte lähteä maasta ja saapua suunnitelminenne luoksemme tavallisia teitä käyttäen – joko Doverin, Ostenden, Boulognen tai Dieppen kautta. Meidän on vaikeata ajatella, että teillä olisi syytä pelätä joutuvananne murhatuksi arvokkaan keksintönne vuoksi."

"Kerrassaan hullunkurista", sanoi Bert mietiskellen.

Sitten hän tutki toisia kirjeitä.

"Näkyvät haluavan häntä", Bert sanoi; "mutta eivät tahtoisi mennä liian pitkälle. Tai koettavat tekeytyä välinpitämättömiksi saadakseen hinnan alenemaan.

"Ei taida olla hallituksen hommia", hän tuumaili jonkun ajan päästä.

"Tämä näyttää pikemmin jonkun liikkeen paperilta. Yläreunaan on painettu jotain. *Drachenflieger. Drachenballons. Ballonstoffe. Kugelballons.* Minulle se on hepreaa.

"Mutta hän aikoi myydä ulkomaille koko siunatun salaisuutensa. Aivan oikein. Se ei olekaan hepreaa! Taivas! Täällä se salaisuus onkin!"

Hän pyörähti istuimelta, avasi laatikon ja levähytti paperilaukun auki laskupöydälle. Se oli täynnä piirustuksia, jotka oli laadittu insinööreille ominaisella tyyllillä ja tavanmukaisilla väreillä. Ja lisäksi hän löysi muutamia hämääviä valokuvia, nähtävästi jonkun amatöörin ottamia lyhyeltä matkalta, ja ne esittivät juuri Butterridgen omaa konetta sen vajassa Kristallipalatsin lähellä. Bert huomasi vapisevansa. "Hyvä jumala!" hän virkkoi, "täällä minä lentää harhailen tuulien teillä mukanani koko tuo siunattu salaisuus.

"Katsellaanpas sitä hiukan!" Hän syventyi tutkimaan piirustuksia ja vertailemaan niitä valokuviin. Ne saattoivat hänet ymmälleen. Puolet niistä näkyi puuttuvan. Hän koetti kuvitella, miten ne oli liitettävä kokoon, mutta havaitsi sen liian vaikeaksi.

"Se on tukalaa", Bert sanoi. "Kunpa olisin joutunut koneoppiin.

Saisipa siitä vaan selvän!"

Hän astui korin sivulle ja pysähtyi hetkiseksi tuijottamaan sokein silmin suunnatonta pilviröykkiötä – verkalleen hajoavia Monte Rosa jättiläisiä, joiden alaosa oli auringon valaisema. Hänen huomionsa kiintyi omituiseen mustaan pilkkuun, joka liukui niiden ylitse. Se herätti hänessä levottomuutta. Tuo musta läikkä liikkui vitkalleen hänen tasallaan syvällä alhaalla, seuraten häntä uupumatta yli pilvivuorien. Minkävuoksi se seurasi häntä? Mikähän se mahtoi olla?..

Äkkiä se selvisi hänelle. "Luonnollisesti!" hän virkkoi. Se oli ilmapallon varjo. Mutta hän vahti sitä vielä jonkun aikaa epäluuloisena.

Sitten hän ryhtyi jälleen käsiksi suunnitelmiin.

Kaiken iltapäivää hän milloin koetti päästä niiden perille, milloin vaipui syviin mietteisiin. Hän sai laadituksi huomattavan, uuden ranskalaisen selityksen. "Voici mosjöö! – Je suis un inventeur Anglais. Mon nom est Butteridge. Bee, uu, tee, tee, ee, ärrä, ii, dee, gee, ee. J'avais ici pour vendre le secret de le *flyingmachine*. Comprenez? Vendre pour l'argent tout suite, l'argent en main. Comprenez? C'est le machine à jouer dans l'air. Comprenez? C'est le machine à faire l'oiseau. Comprenez? Balancer? Oui exactement! Battir l'oiseau en fait, à son propre jeu. Je désire le vendre ceci à votre gouvernement national. Voulez vous me diriger la?" ["Kuuksaapas, herra! – Olen englantilainen keksijä. Nimeni on Butteridge. Olen tullut myymään lentokonesalaisuuden. Ymmärrättekö? Myyn heti rahasta, käteismaksusta. Sillä koneella voi leikkiä ilmassa. Ymmärrättekö? Sillä voi lentää kuin lintu. Pysyykö se tasapainossa? Kyllä, mainiosti. Se voittaa linnunkin. Haluan myydä sen hallituksellenne. Neuvokaa minut sinne."]

"Taitaa kieliopin puolesta olla vähän niin ja näin", Bert arveli, "mutta kyllä niiden pitäisi siitä päästä asian perille.

"Mutta entä jos pyytävätkin mua selittämään tätä laitosta?"

Hän siirtyi hiukan levottomana suunnitelmia tarkastelemaan. "Luulen, ettei tässä olekaan kaikkea!" hän sanoi...

Tuo ihmeellinen löytö saattoi hänet yhä enemmän ymmälleen siellä ylhäällä pilvien keskellä. Hän arveli voivansa milloin hyvänsä painua alas taivas tiesi minkä muukalaisen kansan keskuuteen.

"Tällaista tilaisuutta ei minun elämässäni satu toista", hän sanoi.

Mutta sitten hänelle alkoi selvenemistään selvä, ettei siitä olisi mitään hyötyä. "Ne sähköttävät siitä heti alas jouduttuani – kirjoittavat sanomalehtiin. Butteridge saa siitä tiedon ja lähtee seuraamaan minun jälkiäni."

Ei olisi ensinkään hauskaa joutua Butterridgen ajettavaksi. Bert muisteli hänen suuria mustia viiksiänsä, kolmikulmaista nenää, uhkaavaa mylvinää ja tuimaa katsetta. Hänen iltapäiväinen unelmansa Butterridgen suuren salaisuuden ihmeellisestä anastamisesta ja myymisestä raukesi hänen mielessään, hajosi ja hävisi. Hän heräsi jälleen järkiinsä.

"Ei se kävisi päinsä. Ei sitä kannata ajatellakaan." Hän ryhtyi vitkaan ja vastahakoisesti asettelemaan Butterridgen papereita taskuihin ja laukkuihin, joista ne oli löytänyt. Hän huomasi ilmapallon loistavan kultaisessa valossa ja taivaan sinisen kuvun käyneen väriltään lämpimämmäksi. Hän nousi seisaalleen ja näki auringon suurena häikäisevänä kultapallona laskeutuvan kultareunaisten, tulipunaisten ja purppuraisten pilvien muodostamaan lainehtivaan mereen, jota omituisempaa ja ihmeellisempää ei saata kuvitellakaan. Idässä pilvimanner ulottui synkän sinisenä äärettömiin, ja Bertistä näytti koko maapallonpuolisko leviävän hänen silmänsä eteen.

Sitten hänen silmänsä keksivät kaukaa kolme pitkää, tummaa muodostumaa kiitämässä kuin pyöriäiset, jotka meressä ajavat toinen toistaan. Ne olivat todellakin varsin kalan näköisiä – niillä oli pyrstökin, mikäli hän hämärässä ohimennen luuli nähneensä. Hän räpyytti silmiään ja tuijotti uudelleen, mutta ne olivat kadonneet. Pitkän aikaa hän tarkasteli noita etäisiä sinisiä lakeuksia, näkemättä kuitenkaan sen enempää...

"En ole koskaan nähnyt kummempia", hän virkkoi, ja sitten: "Ei sellaisia ole..."

Aurinko aleni alenemistaan, ei jyrkästi painuen, vaan pohjoista kohti kallistuen, ja sitten oli päivänvalo ja sen laajentava lämpö kokonaan kadonnut ja statoskoopin kieli siirtyi väristen koneen toiselle puolelle, johon oli merkitty *Laskee*.

3

"Mikäs *nyt* on tulossa?" sanoi Bert.

Hän havaitsi kolean, harmaan pilvierämaan lähestyvän verkalleen, mutta varmasti. Kun hän vaipui pilvien keskelle, ne eivät näyttäneenkään enää entisiltä lumipeittoisilta vuorenrinteiltä, ne muuttuivat näkymättömiksi, suunnattomaksi ja äänettömäksi nousuja pakovirraksi. Hetkiseksi hänen vaipumisensa keskeytyi, kun hän oli joutunut melkein noiden hämarien massojen keskelle. Sitten taivas peittyi äkkiä, päivänvalon viimeiset jäljet hävisivät ja hän vaipui iltahämärässä nopeasti läpi lumiryöpyyn. Hienoja lumihutaleita kiiti hänen ohitsensa keskitaivasta kohti, niitä ajautui häntä ympäröiville esineille sitten sulaakseen, ne koskettivat hänen kasvojaan aavemaisin sormin. Häntä puistatti. Hänen henkäyksensä huurusi höyrynä, ja kaikki kävi heti kosteaksi.

Hänestä tuntui siltä, että tavattoman raivoisa ja yhä kiihtyvä lumimyrsky kiiti *ylöspäin*; sitten hän tajusikin painuvansa itse alaspäin yhä nopeammin.

Hänen korvansa erottivat erään äänen. Maailman suuri hiljaisuus oli päättynyt.

Mikä oli tuo sekava ääni?

Levottomana, ymmällään hän kurotti päätään reunan yli.

Ensin hän luuli näkevänsä jotain, mutta se katosi jälleen. Sitten hän erotti selvästi pienten vahtokielekkeiden ajavan toinen toistaan ja meren leviävän aavana ulappana. Kaukana hämötti erään luotsiveneen suuri purje epäselvine mustine kirjaimineen ja pieni punertavan keltainen valo – ja se keikkui ja vaappui – vaappui ja keikkui myrskyn käsissä, kun hän sitävastoin ei voinut ensinkään havaita tuulevan. Pian veden kohina läheni ja yltyi. Hän vaipui, vaipui – suoraa päätä mereen!

Kiihkeänä hän ryhtyi toimimaan.

"Painolasti!" hän huusi, tempasi korin pohjalta pienen säkin ja heitti sen ulos. Odottamatta sen vaikutusta hän lähetti toisen samaa tietä. Hän katsahti ajoissa laidan yli nähdäkseen pienen valkoisen hyrskeen kohoavan veden tummasta pinnasta, ja sitten hän joutui jälleen lumen ja pilvien keskelle.

Aivan tarpeettomasti hän heitti ulos kolmannen ja neljännenkin painolastisäkin ja huomasi pian suunnattomaksi mielihyväkseen kiitävänsä kosteasta ja koleasta ilmakerroksesta kirkkaihin, kylmiin seutuihin, missä päivänvalo vielä viivyskeli. "Jumalan kiitos!" hän lausui sydämensä syvyydestä.

Sinertävällä taivaalla tuikki nyt muutamia tähtiä ja idässä loisti kirkkaana pitkulainen kuu.

4

Tuo äskeinen tapahtuma oli tehnyt Bertin varsin levottomaksi, ääretön ulappa vaivasi häntä painajaisen tavoin. Oli kesäinen yö, mutta silti se tuntui hänestä tavattoman pitkältä. Hänet oli vallannut epävarmuuden tunne, ja aivan aiheettomasti hän kuvitteli auringonnousun karkoittavan sen. Lisäksi hän oli nälissään. Hän etsiskeli pimeässä laatikosta ruokaa, sotki sormensa roomalaiseen piirakkaan ja sai viimein käsiinsä voileipiä, joiden kastikkeeksi hän avasi melkoisella menestyksellä puolen pulloa sampanjaa. Se lämmitti ja virkisti; hän sadatteli Grubbia tulitikkujen vuoksi, peittäytyi tarkoin laatikolle ja nukahti hetkeksi. Pari kertaa hän nousi tarkastamaan, vieläkö hän yhä oli turvassa korkealla meren yläpuolella. Ensi kerralla kuun valaisemat pilvet olivat valkoiset ja tiiviit ja ilmapallon varjo riensi niitä pitkin kuin uskollinen koira; myöhemmin ne näyttivät ohuemmilta. Levätessään hiljaa, suureen tummaan palloon tuijottaen, hän keksi jotain. Hänen – tai oikeastaan Butterridgen liivit ratisivat hänen hengittäessään. Ne olivat vuoratut paperilla. Mutta Bert ei voinut nähdä kyllin ottaakseen ne esille ja tutkiakseen niitä, vaikka kovin tekikin mieli...

Hän heräsi kukkojen kiekunaan, koirien haukuntaan ja lintujen lauluun. Verkalleen hän ajelehti alhaalla yli lakean maan, jonka selkeältä taivaalta säteilevä aamuaurinko kultasi. Hän tuijotti pensasaitoja puuttuviin, hyvinhoidettuihin vainioihin, joita halkoilivat kaapeleita kannattavien punaisten pylväiden reunustamat tiet. Vast'ikään hän oli kulkenut yli tiheään asutun kylän, jonka valkoisiksi maalatuissa taloissa oli jyrkkä, punainen tiilikatto ja jonka keskellä kohosi solakka kirkontorni. Joukko talonpoikia, miehiä ja naisia, joilla oli hohtavat puserot ja kömpelöt jalkineet, pysähtyi tielle työmaalle astellessaan ja jäi häntä katselemaan. Hän oli niin matalalla, että pallon laahusköysi raahasi maassa.

Hän tuijotti noihin ihmisiin. "Mitenkähän sitä oikein laskeutuisi maahan", hän mietti.

"Entä jos nyt *pitäisikin* laskeutua?"

Hän huomasi ajautuvansa ilmarataa kohti ja heitti ulos pari, kolme kourallista painolastia, välttääkseen sen.

"Annas olla! Voisihan sanoa vain 'prenez'! Kunpa tietäisin, miten ranskalainen sanoo: ottakaa kiinni nuorasta... Kai ne ovat ranskalaisia?"

Hän tarkasteli jälleen seutua. "Voisi olla Hollantiakin. Tai Luxemburgia. Tai minun tietääkseni vaikka Lotringiakin. Mitähän nuo suuret laitokset lienevät? Ehkä jonkinlaisia polttouuneja. Seutu näyttää hyvinvoivalta..."

Seudun sivistynyt ulkomuoto herätti vastakaiun hänen sielussaan.

"Annappas, kun ensin siistin itseäni hiukkaseksi", hän sanoi.

Hän päätti kohota hieman ylemmäksi, vapautua tekotukastaan, joka nyt rupesi kuumentamaan hänen päätään, ja niin edespäin. Heitettyään ulos säkillisen painolastia hän havaitsi hämmästyksensä kiitävänsä sangen nopeasti ylöspäin.

"Hitto!" huudahti herra Smallways. "Tuo temppu oli liiaksi... Milloinkahan täältä pääsee taasen alas?.. Suurustettava täällä ainakin on."

Hän otti pois lakin ja tekotukan, sillä sää oli lämmin, ja ajattelemattomuudessaan hän heitti jälkimäisen ulos korista. Stetoskooppi heilahti ripeästi "nousua" osoittamaan.

"Tämä siunattu laitos rupeaa pyrkimään ylöspäin, jos vain *katsookin* ulos", hän virkkoi käyden käsiksi laatikkoon. Sieltä hän löysi muiden muassa useita kannuja kaakaojuomaa; niissä oli tarkat avaamisohjeet, joita hän noudatti erittäin huolellisesti. Hän lävisti pohjan sitä varten varatulla avaimella, ja siitä tuo kylmä kannu rupesi lämpiämistään lämpiämään, niin että hän lopulta tuskin saattoi siihen koskea. Sitten hän avasi astian toisesta päästä, ja siinä höyrysi kaakao valmiina, ilman että oli tarvinnut käyttää tulitikkuja ja minkäänlaista liekkiä. Tämä keksintö oli vanha, vaikka Bertille tuntematon. Vielä hän löysi savustettua sianlihaa, hilloa ja leipää, saaden siten oikein mukiinmenevän aamiaisen.

Tämän perästä hän riisui yltään päällystakin, sillä aurinko alkoi jo käydä polttavaksi, ja siitä hänen mieleensä muistui edellisenä yönä kuulemansa kahina. Hän vapautui liiveistäkin ja tutki niitä. "Ei tämä juuri taida olla Butterridgen mieleen." Hän epäröi, mutta rupesi lopulta ratkomaan niitä. Sisästä hän löysi puuttuvat piirustukset, kiertävät sivulevyt, joista lentokoneen koko tasapaino riippui.

Jos joku enkeli olisi tällöin katsellut taivaasta, hän olisi nähnyt Bertin istuvan pitkät ajat löytönsä jälkeen syvälliseen mietiskelyyn vaipuneena. Viimein hän nousi pystyyn kasvoillaan innostuksen ilme, sieppasi Butterridgen ratkotut, turmellut ja tutkitut liivit ja heitti ne pallosta. Verkalleen ladellen ne vaipuivat alaspäin, kunnes tyytyväisesti läiskähtäen laskeutuivat lepoon erään saksalaisen matkailijan kasvoille, joka rauhallisesti nukkui vuoritien varrella lähellä Wildbadia. Tämäkin lennätti ilmapallon ylemmäksi ja siis vieläkin lähemmäksi kuviteltua enkeliämme, joka nyt olisi voinut nähdä herra Smallwaysin repäisevän auki oman nuttunsa ja liivinsä, irrottavan kauluksensa, avaavan paitansa, työntävän kätensä poveen ja kiskaisevan ulos sydämensä – tai ellei juuri sydäntäänkään, niin ainakin erään suuren, heleän punaisen esineen. Jos tarkastajamme, voittaen taivaallisen kauhun puuskan, olisi lähemmin tutkinut tätä punaista esinettä, hänelle olisi paljastunut muuan Bertin rakkaimpia salaisuuksia, suurimpia heikkouksia. Se oli punaisesta rapikkokankaasta laadittu rintasuojus, muuan noita suuria, muka terveydenhoitoon kuuluvia esineitä, joita kristikunnan protestanttiset kansat pillerien ja lääkkeiden ohella käyttävät suojelevien pyhäinjäännösten ja – kuvien asemasta. Bert piti tätä vaatekappaletta aina yllään sen jälkeen, kuin eräs porvari oli hänelle uskotellut, että hänellä oli huonot keuhkot.

Nyt hän riisui fetisshinsä, kävi sen kimppuun kynäveitsin ja työnsi äsken löytämänsä suunnitelmat sen kahden rapikkokerroksen väliin. Sitten hän siisti itseään Butterridgen pienen kuvastimen ja purjekankaasta tehdyn pesuastian avulla kuten mies, joka on astunut tärkeän askeleen, napitti nuttunsa, heitti laidalle "Aavikon dervishin" valkoisen kaavun, peseytyi kohtuullisesti, ajoi partansa, puki taasen ylleen suuren lakin ja turkit ja rupesi näistä hommista perin virkistyneenä tarkastamaan allaan olevaa maisemaa.

Näköala oli todellakin uskomattoman suuremmoinen. Kenties ei niin omituinen ja komea kuin edellisen päivän auringonpaisteinen pilvimaisema, mutta joka tapauksessa paljon mieltäkiinnittävämpi. Ilma oli harvinaisen kirkas ja ainoastaan etelässä ja lounaassa näkyi muutamia pilviä. Mäkisessä seudussa oli siellä ja täällä havupuu-metsikköjä ja karuja ylänköjä, mutta myöskin lukuisasti maataloja, ja syvällä kukkulain välissä kierteli jokia, joihin paikoitellen oli rakennettu patouksia sähkölaitoksia varten. Pitkin lakeuksia näkyi hauskoja, jyrkkäkattoisia kyliä ja jokaisessa kohosi mieltäkiinnittävän kirkon rinnalla langattoman sähkölennättimen tapuli. Siellä ja täällä oli suuria linnoja, puistoja ja valkoisia teitä, ja varsinkin pistivät silmään punaisten ja valkoisten kaapelipylväiden reunustamat polut. Vielä saattoi huomata puutarhain ja heinävarastojen kaltaisia aidattuja alueita, suuria aittojen kattoja ja useita sähkömeijerien voimahuoneita. Ylängöillä liikkui runsaasti karjaa. Paikoitellen hän näki vanhan rautatien (nykyään yksiraiteisen) tunkeutuvan tunneleihin ja kiipeävän vallien yli ja erotti ohikiitävän junan kiivaasta huminasta. Kaikki näkyi harvinaisen selvästi, vaikkakin pienessä koossa. Pari kertaa hän huomasi tykkejä sekä sotilaita, ja mieleen johtuivat sotavalmistukset, joiden todistajana hän oli ollut Englannissa helluntain pyhinä. Mutta mistäpä hän saattoi tietää, että näissä valmistuksissa oli jotain tavallisuudesta poikkeavaa, ja

myöskin satunnaiset säännöttömät tykinlaukaukset, jotka heikkona kaikuna kohosivat ylös hänen korviinsa, jäivät hänelle käsittämättömiksi.

"Kunpa tietäisi, miten täältä pääsee alas", sanoi Bert noin kymmenen tuhannen jalan korkeudessa liidellen ja tempoili turhaan punaisesta ja valkoisesta nauhasta. Myöhemmin hän tarkasti perinpohjin ruokavarastonsa. Yläilmoissa eläminen lisäsi hänen ruokahaluaan huolettavassa määrässä, ja hän arveli olevan varovaisinta jakaa nyt varastonsa annoksiin. Näyttihän siltä, että hänen kenties oli viivytävä kokonainen viikko ilmassa.

Alhaalla näkyvä laaja panoraama oli ensinnä ollut äänetön kuin maalattu taulu. Mutta kun kaasu päivän vieressä haihtui verkalleen pallosta, rupesi tämä jälleen vaipumaan maata kohti. Yksityiskohdat karttuivat, ihmiset kävivät selvemmiksi ja hän alkoi kuulla junien ja vaunujen vihellyksiä ja ryskettä, karjan ammunta, torvien toivotusta ja rumpujen pärinää, vieläpä ihmisääniäkin. Viimein ilmapallon köysi laahasi taas maassa, ja hänestä näytti mahdolliselta päästä alas. Pari kertaa, kun köysi osui kaapeleihin, hän tunsu tukkansa nousevan sähköön vaikutuksesta pystyyn, ja kerran hän sai lievän tärähdyksenkin ja korin ympärillä rätisi kipinöitä. Hän arveli sellaista seikkain kuuluvan matkaseikkailuihin. Siitä hän oli nyt aivan selvillä, että renkaasta riippuva rauta-ankkuri oli laskettava alas.

Tämä yritys menestyi jo alun pitäen huonosti, kenties siitä syystä että laskupaikka oli taitamattomasti valittu. Ilmapallo tarvitsee aution aukeaman, ja hän valitsi ihmisjoukon. Hän teki päätöksensä äkkiä, riittävästi pohtimatta. Bert näki edessään mitä miellyttävimmän pikkukaupungin – korkean kirkontornin ympärillä ryhmän jyrkkiä kattoja, joihin puut loivat vaihtelua, ryhmän ympärillä muurin, jonka suuri portti aukeni puiden reunustamalle valtatielle. Kaikki maaseudun kaapelit ja johtolangat kulkivat sitä kohti kuin vieraat juhlaan pyrkien. Se näytti peräti kodikkaalta ja mukavalta, ja lukuisat liput olivat omiaan lisäämään sen hauskaa ulkomuotoa. Tietä myöten tuli ja meni melkoinen joukko rahvasta suurissa kaksipyöräisissä kärryissä ja jalkaisin, ja silloin tällöin vilisti vaunu yksiraiteista rataa pitkin. Ratojen risteyksessä, kaupungin ulkopuolella puiden alla oli vilkasta liikettä markkinakojujen ympärillä. Bertistä paikka näytti lämpimältä, ystävälliseltä ja kerrassaan viehättävältä. Hän liiti matalalla juuri puiden latvojen yläpuolella, ankkuri valmiina heitettäväksi satamaan saavuttaessa – läheni uteliaana, innokkaana ja, oman mielikuvituksensa mukaan, mieltäkiinnittävänä vieraana.

Hän kuvitteli saavansa ihailevien talonpoikain keskuudessa aikaan suurtöitä merkkikielellä ja satumaisilla kielellisillä keksinnöillä...

Ja sitten alkoi vastoinkäymisten sarja.

Köysi joutui epäsuosioon jo kauan ennen, kuin väkijoukko oli selvästi havainnut hänen tulonsa. Muuan vanhanpuoleinen ja ilmeisesti humalainen talonpoika, jolla oli kiiltävä musta hattu ja punainen sateenvarjo, keksi sen ensinnä, kun se laahusti hänen ohitsensa, ja hänessä heräsi häpeällinen kunnianhimo surmata se. Hän ajoi sitä rivakasti takaa häijyisti huutaen. Se kulki vinosti tien poikki, loiskahti erääseen maitoastiaan ja läimähytti maitoisen häntänsä tehdastyttöjä kukkuroillaan olevaan automobiiliin, joka oli pysähtynyt kaupungin portin ulkopuolelle. Nämä kirkuivat äänekkäästi. Ihmiset kohottivat katseensa ja näkivät Bertin huitovan ilmassa; omasta mielestään hän tervehti kylläkin sydämellisin elein, mutta naisten hätähuutojen tähden väkijoukko arveli hänen tekevän loukkaavia liikkeitä. Sitten kori osui taitavasti porttitalon kattoon, iski poikki lipputangon, näppäili säveleitä muutamista sähkölangoista ja lennätti katkenneen langan piiskanläimähdyksen tavoin osaltaan kartuttamaan vihamielisyyttä. Takertumalla tiukasti koriin Bert pelastui viime tingassa syöksymästä suin päin maahan. Kaksi nuorta sotamiestä ja useat talonpojat huusivat hänelle jotain nyrkkiä puiden ja rupesivat juosten ajamaan häntä takaa, kun hän katosi muurin yli kaupunkiin. Ihailevia talonpoikia, vieläpä mitä!

Ilmapallo loikkasi heti raisusti, kuten ne tekevät menettäessään osan kantamustaan maahan koskettaessaan, ja seuraavassa tuokiassa Bert näki allaan vilkasliikkeiselle torille johtavan kadun, jolla vilisi maalaisrahvasta ja sotamiehiä. Tylyyden hyökyaalto seurasi häntä yhä.

"Ankkuri alas", huusi Bert ja sanoi sitten: "varokaa kallojanne! Hei siellä alhaalla! Pitäkää varanne!"

Ankkuri kolisi jyrkkää kattoa myöten alaspäin särkyneiden tiilien seuraamana, loikkasi kadun poikki väkijoukon kirkuessa ja iski erääseen peililasiakkunaan suunnattoman rajusti. Ilmapallo vyöryi kuin kovassa aallokossa ja kori keikkui. Mutta ankkuri ei ollutkaan tarttunut kiinni. Se sukeltausi yhtäkkiä esiin kantaen toisessa haarakkeessaan, ikäänkuin tarkan valinnan tuloksena, pientä lapsentuolia ja kintereillään hurjistunut kaupпамies. Se kohotti saaliinsa ilmaan, heilutti sitä ikäänkuin kiusallisen epävarmuuden valtaamana ja pudotti sen viimein sievästi ja ikäänkuin tarkoituksella erään kaalivarastonsa ääressä istuvan talonpoikaisvaimon päähän.

Jokainen oli nyt huomannut ilmapallon, jokainen koetti saada käsiinsä joko ankkurin tai laahusköyden. Pyyhältäen heilurin tavoin joukon läpi, niin että ihmiset lennähtivät oikealle ja vasemmalle, ankkuri osui jälleen maahan, tavoitteli turhaan muuatta tukevaa sinipukuista ja olkihattuista herrasmiestä, iski jalustan erään rihkamavaraston alta, sai erään polvihousuihin puetun pyöräilijäsotilaan hyppäämään vuorikauriin lailla ja takertui erään lampaan takajalkoihin; eläin parka koetti hurjasti sätkytellen turhaan päästä vapaaksi ja raahautui ankkurin mukana lepoasentoon torin keskellä sijaitsevan kiviristin juurelle. Ilmapallo pysähtyi nytkähtäen. Seuraavassa tuokiossa parikymmentä aulista kättä hinasi sitä maahan päin. Samassa hetkessä Bert tunsi ensi kerran ripeän tuulen puhaltavan hänen ympärillään.

Muutamia sekunteja hän seisoi hoippuen korissa, joka nyt keikkui pyöräyttävästi, ja tarkasti hurjistunutta väkijoukkoa koettaen koota ajatuksiaan. Tämä epäonnistuminen hämmästytti häntä suuresti. Olivatko nuo ihmiset todellakin niin harmissaan? Jokainen näytti suuttuneen hänelle. Hänen tulonsa ei tuntunut huvittavan ketään. Tuo hälinä kuulosti melkoisessa määrässä sadattelemiselta – vieläpä kapinaltakin. Useat komeapukuiset virkamiehet koettivat turhaan hillitä väkijoukkoa. Ilmassa heilui nyrkkejä ja keppejä. Ja kun Bert näki erään miehen juoksevan väkijoukon laidasta heinäkuorman luo ja noutavan sieltä kirkaspiikkisen hangon ja erään sinipukuisen sotilaan riisuvan vyönsä, silloin hän tuli vakuutetuksi siitä, ettei tämä pieni kaupunki yhtä kaikki ollutkaan mikään hyvä laskupaikka.

Hän oli itsepintaisesti kuvitellut, että hänestä tehtäisiin jonkinlainen sankari. Nyt hän tiesi erehtyneensä.

Hän oli kenties kymmenen jalkaa väkijoukon yläpuolella tehdessään päätöksensä. Hän heräsi jälleen toimintaan, hypähti istuimelle ja putoamisen vaarasta välittämättä irroitti ankkuriköyden renkaasta, riensi laskuköyden luo ja päästi senkin irti. Ankkuriköyden putoamista ja ilmapallon nopeata loikkausta tervehdittiin käheällä suuttumuksen huudolla ja hänen päänsä ohitse suhahti jotain – hän arveli sitä myöhemmin lantuksi. Laahusköysi seurasi toveriaan. Väkijoukko näytti hypähtävän hänen luotaan. Hirvittävästi kahisten ilmapallo hankasi telefonipylvästä vasten, ja hän odotti jännittyneenä, että nyt joko syntyisi sähköräjähdys tai öljytty silkki repeisi tai molemmat tapahtumat yhdessä tuhoisivat hänet. Mutta onni suosi häntä.

Seuraavassa tuokiossa hän oli kyyrysellään korin pohjassa ankkurin ja molempien köysien painosta vapautuneen ilmapallon syöksyessä vielä kerran ylöspäin ilman halki. Hän pysyttelihe pohjalla jonkun aikaa, ja kun hän viimein katsahti jälleen alas, oli tuo vähäinen kaupunki muuttunut varsin pikkuruiseksi ja kiersi muun Ala-Saksan kera kehässä hänen koriaan – tai ainakin näytti tekevän niin.

Totuttuaan pallon kiertämiseen hän havaitsi sen varsin mukavaksi, sillä eihän nyt tarvinnut enää liikuskella ympäri koria.

5

Myöhään eräänä viehättävänä kesäisenä iltapäivänä vuonna 191-, mukaillaksemme esitystapaa, joka aikoinaan miellytti G.P.R. James'in [Suosittu englantil. kirjailija, eli 1801-1860. Aloitti

useimmiten kertomuksensa samansuuntaisilla kuvauksilla. Suom. muist.] lukijakuntaa, muuan yksinäinen ilmapurjehtija – kuten muinen klassillisten romaanien yksinäinen ratsastaja – liiteli Mainin seutujen ylitse koilliseen päin noin yksitoista tuhatta jalkaa merenpinnan yläpuolella ja yhä vielä verkalleen pyörien. Hän kurotti päätänsä korista ja tarkasteli alapuolella olevaa seutua perin pohjin ymmällään. Tuon tuostakin hänen huulensa muodostelivat kuulumattomia sanoja. "Kehtaavatkin ampuu", esimerkiksi, ja "Kyllä minä tulen alas, kunhan vaan keksin keinon". Korin laidalla liehui "Aavikon dervissin" kaapu turhaan kehottaen valkoisen lipun tavoin varovaisuuteen.

Hän tajusi nyt aivan selvästi, ettei alhaalla ollutkaan sitä yksinkertaista maaseutua, jonka hän oli kuvitellut kummastuneena ja melkein kunnioittavasti odottavan hänen laskeutumistaan. Hänen kulkunsa ja suuntansa näkyi kovin suututtavan sitä. Mutta eihän tuo suunta riippunut hänestä, vaan hänen valtijaistaan, taivaan tuulista. Hänen korviinsa kajahti salaperäisiä ääniä, huutorvista singahtaneita erikielisiä sanoja. Virkamiehiltä näyttävät henkilöt olivat antaneet hänelle merkkejä lippuja liehuttamalla ja käsivarsiaan heiluttamalla. Yleensä ilmapalloon lennähtäneet lauseet kuulostivat kurkkuäänteiseltä englannin kielen toisinnolta, ja enimmäkseen häntä kehoitettiin ampumisen uhalla tulemaan alas.

"Niinpä kyllä", sanoi Bert, "mutta kuinka?"

Sitten ammuttiin korin ohitse. Häntä oli äskettäin ammuttu kuusi tai seitsemän kertaa, ja kerran luoti oli synnyttänyt äänen, joka kuulosti niin vakuuttavasti silkin repeämiseltä, että hän odotti putoavansa milloin hyvänsä suin päin maahan. Mutta joko he vain tähtäilivät hänen lähelleen tai ampuivat harhaan, toistaiseksi eivät luodit olleet repineet muuta kuin ilmaa hänen ympärillään – ja hänen arkaa sieluaan.

Nyt hän sai hiukan huoahtaa, mutta hän tunsu, että leikki alkaisi pian uudelleen, ja koetti paraansa mukaan käyttää tilaisuutta hyväkseen. Ohimennen hän nautti hieman kuumaa kahvia ja piirakkaa varsin epäsiististi ja huolimattomasti, vilkuillen hermostuneesti toisella silmällään korin laidan yli. Alussa hän oli arvellut, että hänen huonosti harkittu yrityksensä laskeutua tuohon hauskaan pieneen ylämaan kaupunkiin oli syynä siihen kasvavaan mielenkiintoon, jota hänen lentonsa kaikkialla herätti. Mutta nyt hän alkoi älyt, ettei häntä uhannutkaan niin suurella määrin järjestysvallan kuin sotilasvallan käsi.

Hän oli aivan tahtomattaan joutunut esittämään eriskummallista, salaperäistä osaa – kansainvälisen vakoojan osaa. Hän näki salattuja asioita. Hän oli kulkenut Saksan valtakunnan rajan yli, oli tupsahtanut maailmanpolitiikan kuumaan polttopisteeseen, ajautui paraillaan avuttomana kohti suurta salaisuutta, suunnatonta ilmapurjehdus-laitosta, joka kiireimmiten oli rakennettu Sisä-Saksaan kehittämään hiljaisuudessa, nopeasti ja suuremmoisessa määrin Hunstedtin ja Stosselin tärkeitä keksintöjä ja siten hankkimaan Saksalle ennen kaikkia muita kansakuntia ilmalaivaston, ylivalan ilmassa ja koko maailmassa.

Myöhemmin, juuri ennen kuin hänet ammuttiin maahan, Bert näki tuon intohimoisen toiminnan tuloksen allaan lämpimässä iltavalaisuudessa, näki suuren alueen ylämaata, jolla lepäsi ilmalaivoja kuin lauma hirviöitä kytkeytyessään. Tuo vilkasliikkeinen alue ulottui pohjoiseen silmän kantamattomiin ja oli järjestelmällisesti paloitettu numeroituihin vajoihin, kaasumittareihin, kasarmeihin ja varastoalueisiin, joiden välitse kulki kaikkialle yksiraiteisia ratoja; ilmassa ei sitävastoin ollut lainkaan kaapeleita tai johtolankoja. Kaikkialla loistivat Saksan valtakunnan värit, valkoinen, musta ja keltainen, kaikkialla levittivät mustat kotkat siipiään. Mutta saksalaiseksi sen alueen olisi huomannut ilman näitäkin merkkejä, siistiytensä ja toimeliaisuuden vuoksi. Suuria miesjoukkoja kulki edes ja takaisin, useat puuhailivat harmaissa työpukineissa ilmalaivojen ympärillä, toiset harjoittelivat arkiasuissaan. Siellä ja täällä kimalteli komea univormu.

Hänen huomionsa kiinnittyi etupäässä ilmalaivoihin, ja hän ymmärsi heti nähneensä kolme näistä edellisenä yönä, jolloin ne olivat käyttäneet hyväkseen pilvistä säätä liikkuaakseen huomaamatta.

Ne olivat aivan kalojen näköisiä. Sillä ne suuret ilmalaivat, joilla Saksa hyökkäsi New Yorkin kimppuun koettaessaan viimeisen kerran hurjalla ponnistuksella anastaa itselleen maailmanherrsua – ennenkuin ihmiskunta käsitti maailmanherruuden unelmaksi – ne polveutuivat suoranaisesti Zeppelinin ilmalaivasta, joka 1906 lensi Boden-järven ylitse, ja Lebaudyn ohjattavista laivoista, jotka 1907 ja 1908 tekivät muistettavat matkansa Pariisiin yli.

Saksalaisia ilmalaivoja pitivät koossa teräksestä ja alumiinista laaditut rungot ja tukeva venymätön purjekangas-kuori, jonka sisäpuolelle oli viidestäkymmenestä sataan osastoon jaettu tiivis kuminen kaasupussi. Nämä olivat täysin kaasunpitäviä ja täytetyt vedyllä, ja koko ilmalaiva saatiin nousemaan ja laskemaan pitkän, öljytystä ja karaistusta silkistä laaditun sisemmän pallon avulla, vähentämällä tai kartuttamalla sen ilmasisältöä. Siten ilmalaivan voi tehdä ilmaa raskaammaksi tai kevyemmäksi, ja painon menestys, jonka aiheutti polttoaineiden kulutus, pommien heittäminen ynnä muut seikat, voitiin myöskin korvata päästämällä ilmaa pää-kaasusäiliön osastoihin. Tosin täten muodostui helposti räjähtävä sekoitus, mutta näissä seikoissa on vaarallisuus otettava lukuun. Koko laitteella oli teräsakseli, jonkinlainen selkäranka, joka päättyi koneeseen ja potkuriin, ja miehistö sekä varastot olivat laajentuneen, pään tapaisen keulan alle sijoitetussa hyttiryhmässä. Kone oli tavattoman voimakasta Pforzheim-laatua, joka oli saksalaisen keksinnän suurin ennätys, ja sitä hoidettiin sähköteitse tästä etuosasta, joka olikin laivan ainoa todella asuttava osa. Häiriöiden sattuessa koneenkäyttäjät kulkivat peräpuoleen rungon alla sijaitsevia köysiportaita myöten tai kaasusäiliöiden kautta johtavaa käytävää pitkin. Laivan taipuvaisuutta keikkumaan hillittiin osaksi molemmille puolin sovitetuilla vaakasuorilla sivuevillä, ja ohjaukseen käytettiin etupäässä kahta kohtisuoraa evää, jotka tavallisesti ulottuivat pään molemmilta sivuilta taaksepäin kuin kiduskannet. Siinä oli todellakin kalanmuoto perin taitavasti sovellettu ilmassa oleskeluun, kuitenkin niin, että uimarakko, silmät ja aivot sijaitsivat alapuolella eivätkä ylhäällä. Silmiinpistävä ja kalalle outo piirre oli langaton sähkölennätinlaite, joka riippui keulahytistä, siis kalan leuan alapuolella.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.